

Fredagen den 5 Maj 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 20 sistlidne April.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 21, angående beviljade statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag; och

N:o 22, angående allmänna vilkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna riksdag beviljats för väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader samt sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Upplästes ett af Friherre Peyron ingifvet memorial af följande lydelse:

Härmed får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgörömlen under tre veckor, enär jag ämnar begifva mig till Skåne i och för årets började vapenöfningar.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående medgifvande, att ett till vägförbättringsarbete i Christianstads län beviljad statsbidrag måtte få utgå, ehuru intres-

senterna i arbetsföretaget genom underlåtenhet att i rätt tid börja arbetet förverkat statsbidraget.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 3 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 70, i anledning af väckt motion i afseende på uppvärmnings- och luftvexlingsanstalterna i Första Kammarens sessionsrum; och

N:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om försäljning af ett Postverket tillhörigt kolmagasin i staden Ystad.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottet den 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upplåtande till Skede socken af en jordrymd från länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Ekekull Lillegården N:o 3 till skolhusplan och planteringsland för en folkskola.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 24, i anledning af Justitie-ombudsmannens framställning angående stads- och härads-häktenas förseende ej mindre med nödig vedbrand och sängkläder, än äfven med gångkläder för fångar, som sakna egen användbar beklädnad.

Föredrogs och lades till handlingarne Lag-Utskottets den 3 dennes bordlagda Betänkande N:o 25, i anledning af återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 19, rörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition om antagande af en förordning angående sparbanks.

Föredrogos och bifölls Stats-Utskottets den 2 och 3 dennes bordlagda Memorial och Utlåtande:

N:o 63, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

N:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ett å staden Stettins vägnar framställt förlikningsanbud uti ett af samma stad mot Kongl. Maj:t och Kronan instämndt skuldfordringsmål.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 2 och 3 dennes bordlagda Memorial N:o 65, med svar å återremisser samt förslag till sammanjemkning eller voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under Riks-statens Femte hufvudtitel.

I:sta punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Vid den utgång, som denna fråga erhållit i Andra Kammaren, är det naturligt att Stats-Utskottet icke, i anledning af Första Kammarens återremiss, kunnat vidtaga annan åtgärd än det gjort, nemligen att anmoda Kammaren att fatta beslut. Ett sådant beslut skulle äfven vid en sådan utgång kunna anses temligen öfverflödigt, såvida här icke vore fråga om disposition af de anslag, som äro uppförda för Förvaltningen af sjöärendena. Just den omständigheten har åtminstone hos mig väckt den tanken att något kan och bör af denna Kammare nu genast åtgöras.

Herrarne torde erinra sig af de vid frågans förra behandling tillgängliga handlingar, att det fanns en stor rikedom på förslag i afseende på den ifrågasatta ombildningen af Förvaltningen af sjöärendena, nemligen dels af särskilda komiterade, dels af ledamöterna i Förvaltningen af sjöärendena och dess chef och dels slutligen af Departementschefen. Detta sistnämnda var hufvudsakligen öfverensstämmande med den af ordföranden i Sjöförvaltningen uttalade mening, men skiljde sig dock derifrån i åtskilliga rätt väsendtliga delar och Stats-Utskottet gjorde emot detsamma åtskilliga erinringar, hvilka vigt jag för min del åtminstone icke kan jäfva. Det är kanske under sådana omständigheter väl mycket vågadt att söka framkomma med ett eget förslag, men jag har sökt för mig utreda de punkter, deri det synes mig att de, som med frågan haft att skaffa, varit någorlunda ense och hvilka äfven gå i den riktning som jag för min del tror vara ändamålsenlig, samt derigenom kommit till det förmedlingsförslag, hvilket jag nu tillåter mig att framlägga.

Efter det i Kongl. Maj:ts proposition innefattade förslag skulle chefen för Marinförvaltningen hafva kommit att intaga en ställning, som möjligen icke hade ledt till den enhet och kraft i förvaltningen, hvilken med en omreglering hade bort åsyftas. Det har förefallit mig att denne embetsman skulle komma att utgöra den egentliga tyngdpunkten i den nya organisationen. Jag tror deremot att denna tyngdpunkt bör ligga hos Departementschefen, men derföre bör han och hafva till sitt förfogande krafter, af hvilka han kan påräkna allt det biträde, som är erforderligt. Detta tror jag ock finnes ganska väl uttryckt i Departementschefens anförande, då han säger att de militäriskt tekniska frågorna borde skilja från Marinförvaltningen och behandlas af en särskild byrå. Denna sats har jag trott mig böra så mycket heldre taga fasta på, som densamma af fiertalet utaf komitéens ledamöter jemväl omfattats. Sju ledamöter hafva nemligen varit ense om denna åsigt och blott en har varit af annan tanke.

Således tager jag mig friheten att i första rummet uttala den åsigt, att militäriskt-tekniska frågor böra handläggas af en eller två byråer inom Sjöförsvars-departementet. Att nu icke yttra något mera bestämdt om beskaffenheten af dessa byråer, dertill har jag anledning af de särskilda förslag, deri det blifvit ifrågasatt dels en "byrå för militärärenden" och dels en "byrå för ingenjörärenden". Huruvida dessa kunna sammanslås till en enda, derom kan jag icke bestämdt yttra mig, men jag anser dock ej omöjligt att en sådan förändring torde utan särskilda kostnader kunna åstadkommas.

I afseende på lots- och fyrväsendet tillika med Sjökartekontoret har chefen för Sjöförsvars-departementet uttalat den åsigt, att de borde vara förenade under en omedelbart under departementet lydande chef. Detta anser äfven jag vara ändamålsenligt och har derföre upptagit förslag härom.

Sedermera återstår intet annat än ekonomi- och räkenskapsangelägenheternas handhafvande, det vill säga de delar af förvaltningen, som hafva att skaffa med uppbörd och redovisning af de till förvaltningen anvisade anslag.

Att denna redovisning bör stå utanför Sjöförsvars-departementet, synes mig så mycket mera gifvet som anmärkningar i afseende på denna del af förvaltningen icke kunna ställas omedelbart mot departementschefen, men väl emot den chef, som kan blifva för denna förvaltning särskildt tillsatt. Denna afdelning har jag tillåtit mig att i mitt förslag kalla: "ekonomi- och räkenskapskontoret", men håller icke på denna benämning, utan anser att till Kongl. Maj:t bör öfverlemnas att bestämma densamma. Jag anhåller dock att Herrarne icke måtte stöta sig på förrbemälda benämning; den torde icke kunna anses för den blifvande förvaltningen vara mera förnärmande än det är för Statskontoret att heta "kontor". För att just genom sjelfva ordet klart uttrycka hvad jag velat antyda, har jag begagnat denna anspråkslösa benämning, men har på samma gång tagit mig friheten i korthet sammanföra de hufvudsakliga åligganden, som skulle nämnda afdelning tillkomma.

I den händelse att dessa grunder skulle anses ändamålsenliga har jag trott mig i sammanhang dermed kunna till Kammaren hemställa, att, för genomförande af dessa grunder, det måtte åt Kongl. Maj:t öfverlemnas att disponera öfver anslaget till Förvaltningen af sjöärendena.

Sedan jag således framställt skälen för mitt förslag får jag nu för Kammaren framlägga detsamma. Det skulle lyda sålunda:

Att Kammaren, med afslag å Stats-Utskottets framställning, ville fatta följande beslut:

att Riksdagen, som delar Departements-chefens åsigt så väl om angelägenheten deraf att Förvaltningen af sjöärendena underkastas en reorganisation, som derom att ej mindre de sjöförsvaret angående militäriskt-tekniska frågorna, utan äfven lots- och fyrväsendet böra från detta embetsverk skiljas, hemställer i underdånighet, att ombildningen af ifrågavarande embetsverk måtte ske på sådant sätt, att, i öfverensstämmelse med hvad Departements-chefen ansett lämpligt.

här förut omnämnda militäriskt-tekniska frågor behandlas af en eller högst två byråer inom Sjöförvars-departementet, men att deremot lotsverket i förening med sjökartverket och räddningsväsendet blifver stående under förvaltning af en omedelbart under Sjöförvars-departementet lydande chef, samt att, i stället för Förvaltningen af sjöärendena, inrättas ett ekonomi- och räkenskapskontor under den benämning Kongl. Maj:t kan i nåder finna för godt att deråt gifva, men med åliggande hufvudsakligen: att uppbära och förvalta så väl de ordinarie anslagen för de till sjöförsvaret hörande verk och inrättningar, som de för sjöförsvaret beviljade extra anslag och öfver medlens användande utöfva kontroll; att afgifva de utlåtanden, utredningar och uppgifter rörande sjöförsvarets ekonomi, hvilka kunna af Kongl. Maj:t eller chefen för Sjöförvars-departementet infordras; samt att årligen till Kongl. Maj:t afgifva berättelse om användandet af sjöförsvarets medelstillgångar och om derå uppkomna besparingar eller till äfventyrs yppade brister;

äfvensom att Riksdagen medgifver att för genomförande af en ombildning af Förvaltningen af sjöärendena i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nu antydda grunder, Kongl. Maj:t må ega att tills vidare, intill dess definitivt stat för den nya organisationen kan i behörig ordning varda fastställd, använda det för Förvaltningen af sjöärendena nu på riksstat uppförda anslag.

Herr von Ehrenheim: Då denna fråga förra gången var föremål för öfverläggning yrkade jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Vid den öfverläggning, som då föreföll, yttrade chefen för Sjöförvars-departementet att, om det blefve fråga om en krigsrustning, den kollegiala formen af Förvaltningen vore omöjlig att tillämpa. Detta yttrande är väl den strängaste dom, som kan fällas öfver den närvarande Förvaltningen, och det kan väl derföre icke vara skäl att bibehålla en sådan form.

För min del hyser jag fortfarande ingen betänklighet vid att bifalla den Kongl. propositionen, men då det af Grefve Mörner framställda förslag leder till samma mål, anhåller jag om bifall till detta.

Grefve af Ugglas: Det förslag, som Grefve Mörner afgifvit, förefaller mig till hufvudgrunderna fullkomligt öfverensstämma med hvad jag anser riktigt. Det öfverensstämmer också med de åsichter, som Stats-Utskottet i ämnet uttalat samt äfven i det närmaste med Sjöförvaltningens uppfattning af sättet för ifrågavarande ärendens handhavande.

Den enda tvekan, som i denna fråga uppstått hos mig vid att direkt antaga Grefve Mörners förslag, är att deruti finnas — och detta är ganska naturligt — åtskilliga latituder, hvilka kunna föranleda att vid tillämpningen organisationen kan komma att falla sig helt olika mot hvad man tänkt sig. Det finnes till exempel, bland annat, en mängd ärenden, om hvilka man icke vet huruvida meningen är att lägga dem till byråerna, räkenskapskontoret eller stationerna. Ett sådant är till exempel upphandling af förnödenheter. Skall detta ärende höra till stationernas eller till den nya centralförvaltningens

behandling? Som sagdt, jag gillar fullkomligt allt hvad Grefve Mörner i sitt förslag uttryckt, men tror, att det skulle tarfva vissa tillägg och förtydliganden.

Vidare tillåter jag mig fråga: hvarthän det skulle leda, om detta förslag af denna Kammare antages.

Vi veta att Andra Kammaren redan afslagit Kongl. Maj:ts proposition, men beslutat en skrifvelse, som i det hela taget går utom ämnet och i hvilken kärnpunkten är, att man önskar sammanslagning af Sjö- och Landtförsvars-departementen och en derpå grundad reorganisation af ifrågavarande verk. En sådan sammanslagning är nu något som denna Kammare kanske icke vill understödja; men om Första Kammaren nu fattar sitt beslut i enlighet med Grefve Mörners yrkande, blir frågan den, huruvida hela saken skall anses förfallen eller om den skall blifva föremål för gemensam votering?

Skulle här endast blifva fråga om ett beslut som gäfvit tillkänna Första Kammarens *tanke* och således vid sakens bedömande kunde tjena till ledning, då skulle jag ej hafva något emot att tillstyrka antagande af Grefve Mörners förslag. Blir det åter fråga om att hänskjuta saken till samfäld behandling af Kamrarna, då är jag i sanning tveksam.

Jag skall icke vidare yttra mig nu, i förhoppning att Grefve Mörner sjelf skall gifva tillkänna huru hån betraktar frågan ur den synpunkt jag angifvit.

Grefve Mörner: Då jag tillåtit mig att framlägga det nu gjorda förslaget, har jag dock icke ansett nödigt att skriva en fullständig instruktion för förvaltningen. Detta tror jag tillhöra Kongl. Maj:t, och det skulle vara allt för djerft af mig att våga ett försök i den riktningen. Icke heller har jag ansett sådant behöfligt, då af handlingarne i denna fråga tydligen framgår ett allmänt uttalande af den åsigten att de flesta af de ärenden, som nu gå från stationerna till Förvaltningen af sjöärendena, skulle i första hand handläggas å stationerna och derifrån gå direkte till Kongl. Maj:t.

Jag är öfvertygad att den ifrågasatta organisationen kommer att genomföras med hufvudsaklig riktning åt detta håll, enär, som sagdt, såväl departementschefen, som de komiterade och embetsmyndigheter, hvilka rörande ärendet afgifvit yttranden, på flera ställen uttalat sig i sådan syftning, och skulle Kammaren godkänna det förslag, som jag framlagt, anser jag, att deraf äfven följer en sådan förändring, då man väl icke kan till räkenskaps- och ekonomikontoret öfverflytta hvad som angår militäriskt-tekniska ämnen.

Hvad slutligen angår den af föregående talare uttalade tveksamhet huruledes detta ärende skulle komma att behandlas, om Kammaren fattade ett sådant beslut, som jag föreslagit, så får det ursäktas mig om jag icke vågar i denna del gifva någon fingervisning åt Stats-Utskottet, som är en auktoritet, då jag deremot är blott en individ.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Jag får fästa uppmärksamheten på angelägenheten deraf, att ett beslut i sak af Kammaren fattas, hvilket är af vikt, icke endast derföre, att ifrågasättande embetsverk behöfver omorganiseras, hvarom alla tyckas vara ense, utan äfven för att bringa frågan om stationsväsendets ordnande till en slutlig lösning, hvilken fråga är under behandling inom departementet, men innan hvars slutliga handläggning det nödvändigt fordras att få veta hvilken form det centrala embetsverket kommer att erhålla. Att alldeles borttaga detta centrala embetsverk, så länge byråer icke kunna inrättas utan ändring af grundlagen, har ingen vågat ifrågasätta och läser icke heller låta sig göra, så länge sjöförsvaret är fördeladt på två stationer. Det är nemligen klart, att det behöfs en sammanhållande myndighet för de ekonomiska författningarnes tillämpning och behandlingen af vissa gemensamma frågor. Skulle denna kontrollerande makt läggas i departementschefens hand blefve det för honom ingalunda lätt att upptäcka alla de afvikelser från gällande författningar, som vid de särskilda stationerna kunna insmyga sig, och det kunde hända, att departementschefen icke finge reda derpå, förrän han finge sig kommunicerad en revisionsanmärkning.

Hvad Kongl. Maj:ts proposition beträffar, så tror jag, att man hufvudsakligen fäst sig vid två saker i densamma. Den ena är, att chefen för Marinförvaltningen och mariningeniörschefen skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag blifva ledamöter i den särskilda byrå för de militäriskt-tekniska frågorna, hvilken ingår i alla de uppgjorda förslagen, men jag får erinra, att detta icke kommer sig deraf, att man ansett dessa personer uteslutande passa för ett sådant uppdrag, utan emedan man visste, att dessa personer ständigt voro till hands och härtill kunde användas, utan att derför erfordrades särskild aflöning.

Det andra skälet, som kan återopas till stöd för Kongl. Maj:ts förslag, är, att det nuvarande centrala embetsverket är belastadt med för många ärenden och deribland särskildt med upphandlingen af stationernas förnödenheter. I det priliminära utkastet till instruktion för Marinförvaltningen hade man afsett, att detta verk skulle verkställa upphandling af förnödenheter endast i den mån, som sådant vore föreskrifvet i stationernas reglementen. Det finnes nemligen vissa saker, som ej äro afsedda för vissa stationer, såsom ammunition och fartyg, som byggas på enskilda verkstäder. Men vill man från det centrala verket skilja all befattning med upphandlingen, finnes naturligtvis intet hinder, att för hvarje gång, som dylika artiklar skola anskaffas, Kongl. Maj:t särskildt anbefaller hvilken myndighet derom skall draga försorg, och det är klart, att dessa artiklar äro sådana, att anskaffande deraf ifrågakommer endast ett fåtal gånger om året.

Hvad Grefve Mörners förslag vidkommer, så har jag förut fått del deraf och jag tror, att detsamma medgifver en organisation, som verkligen kunde anses tillfredsställande. Det är naturligt, att, om detsamma antoges, stat skulle för det nya verket nästa år uppgöras,

men det vore en fördel att redan nu kunna komma till ett resultat i frågan, ty det beslut, som Andra Kammaren fattat, innebär endast ett uppskof och det nu bestående verket skulle då komma att fortfarande existera med den makt och myndighet, som det för det närvarande har. Man har visserligen erinrat, att Förvaltningen af sjöärendena sjelf föreslagit, att en del ärenden, som nu dit ingå, men hvori Förvaltningen icke eger afgöranderätt, hädanefter borde från stationerna insändas direkte till Kongl. Maj:t, men att Förvaltningen i öfrigt ansett, att den borde bibehållas oförminskad i sina nuvarande funktioner. Men det är just denna oförminskade rätt, som jag anser vara det betänkliga i den nuvarande organisationen, ehuru jag anser, att dess sammanhållande och kontrollerande myndighet bör kvarstå i de rent ekonomiska frågorna.

Herr von Koch: Till en början får jag reservera mig emot föregående talares förklarande, att det skulle vara grundlagsvidrigt inrätta byråer med förvaltnings- och beslutanderätt omedelbart lydande under vederbörande departementschefer. Dertill fordras emellertid endast att byråchefen icke kan afsättas utan ransakning och dom.

I afseende å sjelfva frågan anser jag på de skäl, jag anförde förra gången då detta ämne förevar, det vara nödvändigt, att Riksdagen lemna Kongl. Maj:t ett bestämdt svar på framställningen angående ombildning af Förvaltningen af Sjöärendena, hvilket är så mycket nödvändigare som chefen för Sjöförsvars-departementet till Kammarans protokoll förklarar den nuvarande sjöförvaltningen vara sådan, att, i händelse ett krig utbröte, de ärenden som angå vårt sjöförsvar icke skulle kunna handhafvas på det sätt, som erfordrades för rikets säkerhet. Efter ett sådant förklarande tror jag det icke vara rätt att lemna saken åsido och att Kammaren bör låta Kongl. Maj:t få kännedom om sin tanke deri, och jag vill därför heldre bifalla det nu framlagda förslaget än lemna frågan alldeles oafgjord. Grefve Mörners förslag har det felet, att det blifvit framställt, så att säga, på stående fot, men detta fel förringas dock derigenom, att hans förslag i vissa delar är detsamma, som vi alla, synnerligen Stats-Utskottets Herrar ledamöter, haft tillfälle att granska i det Kongl. Maj:ts proposition bilagda statsrådsprotokoll, hvilket är grundadt på departementschefens särskilda hemställan. Den ändring deri, som blifvit gjord, går i en riktning, som jag anser fördelaktig, ty jag tror, i likhet med Grefve Mörner, det vara af vigt, att den egentliga tyngdpunkten i sjöförvaltningen blir förlagd dit, *der den bör finnas*. Jag tillstyrker således bifall till Grefve Mörners förslag.

I afseende å den anmärkning, som blifvit gjord af en ledamot utaf Stats-Utskottet, får jag förklara, att jag lika litet som Grefve Mörner tillåter mig att gifva Stats-Utskottet någon fingervisning, men jag får dock säga, att jag icke hyser några betänkligheter i det afseende, den värde talaren åsyftat. Det är nemligen för mig klart, att, om det af Andra Kammaren fattade beslut om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i denna fråga icke blifver Riksdagens be-

slut, kommer hela anslaget till sjöförvaltningen för nästa statsreglering att lemnas till användande utan vilkor, men att, om deremot Grefve Mörners förslag blefve af Riksdagen antaget, vid anslaget fästas ett vilkor eller en inskränkning, i det att det då endast skulle gälla tills vidare eller till dess man fått se, huru lämplig den nya organisationen kunde vara. Om detta förslag skulle af denna Kammare bifallas, måste en gemensam votering försiggå, ty, då Andra Kammaren beslutat endast en skrifvelse till Kongl. Maj:t, kan frågan icke på annat sätt afgöras. Detta utgör för mig ett ytterligare skäl att anhålla om bifall till Grefve Mörners förslag. emedan, om en gemensam votering komme till stånd, ett bestämdt beslut blefve af Riksdagen fattadt i frågan och icke endast ett afslag meddeladt å Kongl. Maj:ts förslag.

Grefve af Ugglas: Jag är ledsen att, huru gerna jag än under andra förhållanden skulle velat understödja Grefve Mörners förslag, jag dock nu måste afstyrka detsamma. Detta grundar sig på min åsigt om den slutliga behandling, som frågan, i händelse af ett bifall till samma förslag, måste erhålla. Jag tilltror mig lika litet som någon annan att kunna säga huru frågan skulle komma att behandlas af Stats-Utskottet och huru Utskottets utlåtande skulle komma att af Riksdagen bedömas, men det förefaller mig, i likhet med den siste talar- en, alldeles klart, att, om Grefve Mörners förslag bifölles, en gemensam votering måste ega rum. Den af Andra Kammaren beslutade skrifvelse till Kongl. Maj:t innehåller, "att Riksdagen, — med tillkännagifvande att den icke funnit lämpligt bifalla Kongl. Maj:ts nådiga förslag angående ombildning af Förvaltningen af sjöärendena till en marinförvaltning i öfverensstämmelse med de i sådant afseende angifna grunder — anser sig böra förnya sin, i anledning af väckt fråga om den så kallade administrativa domsrättens upphörande och förvaltningens förenkling i vissa hänseenden, uti skrifvelse den 15 Maj 1868 gjorda anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om icke, bland andra föreslagna åtgärder till åstadkommande af besparing samt större enkelhet och reda i förvaltningen, formerna för behandlingen af de till Landtförvars- och Sjöförvars-departementen hörande ärenden må kunna inrättas på ett sätt, som åstadkommer närmare samband mellan krigsstyrelsens särskilda förvaltningsgrenar". Då sålunda Andra Kammaren beslutat, att anslaget till sjöförvaltningen bör utgå såsom hittills, skulle, derest Första Kammaren beslutade, att det skall på annat sätt användas, detta blifva en fråga, som måste slitas genom gemensam votering, men jag hemställer, huruvida det kan vara skäl att utsätta sig för en sådan votering. Då jag icke kan dela de åsikter, som uttalats i Andra Kammarens skrifvelse-förslag, vill jag icke utsätta Riksdagen för möjligheten att vid en votering Riksdagens beslut skulle blifva fattadt i enlighet med dessa åsikter. Derföre får jag anhålla, att Kammaren måtte godkänna Utskottets hemställan om ett enkelt afslag å Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga.

Jag föreställer mig i alla fall, att de åsikter, som här blifvit uttalade, skola tjena Kongl. Maj:t till ledning vid frågans vidare be-

handling; och hvad beträffar det af chefen för Sjöförsvarsdepartementet fällda yttrande, att han icke kunde ansvara för, att, i händelse af krig, med sjöförvaltningens nuvarande organisation skulle kunna vidtagas de kraftiga åtgärder, som erfordrades för sjöförsvarets ordnande. tror jag, att man icke får fästa alltför mycken vikt vid enstaka yttranden, som i hastighet kunna undfalla en talare, ty jag föreställer mig, att Kongl. Maj:t i alla händelser har den kraft, att Kongl. Maj:t kan ordna sjöförsvaret på det sätt som behovet kräfver.

Friherre Stjernblad: Då denna fråga förra gången förevar till behandling i Kammaren, voro meningarne temligen enstämmiga deruti, att man önskade en ombildning af sjöförvaltningen i den riktning, som Förvaltningen af sjöärendena angifvit, nemligen i syftning af fristående byråer, med de förändringar i förslaget, som Förvaltningens chef deri gjort. En omorganisation i denna riktning ansåg man sig dock icke nu af konstitutionela skäl kunna besluta, emedan man ansåg, att chefen för Sjöförsvarsdepartementet icke kunde beklädas med en sådan beslutanderätt, som erfordrades för en sådan organisation. Det andra förslag, som Riksdagen haft att bedöma, var det som blifvit af Kongl. Maj:t framställt, men detta vann mycket ringa understöd och det mest talande skälet deremot var, att man ansåg detsamma stödja sig på en åsigt, som tenderade till en sammanslagning af Landt- och Sjöförsvarsdepartementen. Då man icke nu kunde få den organisation, som man ansåg vara den bästa eller en byråorganisation, återstod intet annat än att bifalla Utskottets förslag, som afsåg afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Man återremitterade frågan egentligen icke för att vid denna riksdag erhålla framlagd något förslag till en ny organisation, utan för att uttrycka, att man icke gillade Kongl. Maj:ts förslag och icke heller var nöjd med den närvarande organisationen af Förvaltningen af sjöärendena. Om det stadnat dervid, så hade frågan fått den behandling, som man vid denna riksdag kunnat egna densamma, men nu har Grefve Mörner framställt förslag till en organisation i en bestämd syftning, som något närmar sig det förslag, hvilket jag och många med mig ansett lämpligast. Huru stort förtroende jag emellertid än hyser till den ledamot af Kammaren, som framställt detta förslag, anser jag dock omöjligt att på stående fot fatta ett sådant beslut, som den värde ledamoten föreslagit, helst man väl sväriligen kan tänka sig, att en sammanjemkning skulle kunna åvägabringas i riksdagens elite timma. Då nu en sådan torde vara omöjlig, skulle vi stå på samma punkt, antingen vi bifölle det nu väckta förslaget eller icke, så vida frågan icke derigenom skulle kunna bringas till gemensam omröstning, hvilket jag för min del dock icke tror eller ens önskar. Om Kammaren bifaller Utskottets förslag, skulle Kammaren dermed hafva tillräckligt uttryckt i hvilken riktning Kammaren önskar få omorganisationen genomförd. Hvaremöt man, genom att antaga Grefve Mörners förslag, skulle, ifall åsigten om frågans hänförande under gemensam omröstning är den rätta, utsätta sig

sig för risken af en äfventyrlig votering, hvarigenom Riksdagen möjligen skulle komma att fatta ett beslut i en riktning, som flertalet af denna Kammares ledamöter icke skulle anse önskvärd. Jag kan därför icke underlåta att uttala den åsigt, att man bäst skulle befordra ändamålet genom att antaga Utskottets förslag, hvarpå jag värdsamt får anhålla om proposition.

Grefve Mörner: Jag måste erkänna, att det är en olägenhet att förslaget framkommit från en enskild person, hvilken icke kunnat tidigare framlägga detsamma, men detta är en olägenhet, som icke af mig kunnat förekommas. Hade ibland Stats-Utskottets många ledamöter funnits någon, som gjort sig den mödan att uppställa ett förslag i likartadt syfte, så hade visserligen dermed för saken varit mycket vunnet. För denna brist bör väl åtminstone icke den tadlas, som, efter den förmåga som stått honom till buds, sökt afhjelpa olägenheterna.

Med mitt förslag har jag sökt gifva uttryck åt de tankar, som under diskussionen öfver denna fråga förut uttalats och syntts mig hafva gjort sig inom denna Kammare gällande, och jag har också haft den lyckan att finna, att alla talare, som nu yttrat sig, så uppfattat mitt syftsmål, men man har sagt, att förslaget icke bör antagas, emedan man derigenom kunde äfventyra en gemensam votering. Ja, skola vi börja att gå så tillväga, att vi rygga tillbaka för att fatta ett beslut, mot hvars innehåll vi icke hafva något att erinra, endast därför att vi kunna befara att vid en gemensam votering icke få ett tillräckligt antal röster i Andra Kammaran med oss för att utgöra pluralitet — då synes mig, att vi drifva försigtigheten till en sådan höjd, att vi, långt ifrån att stärka och befästa den nya ordningen, just genom denna för långt drifna försigtighet göra hvad vi kunna för att bryta sönder det nya statsskicket. Fatta vi ett sådant beslut, som nu är i fråga, med full öfvertygelse om detsammias lämplighet, men *Andra Kammaran* sedermera icke biträder detsamma, då är det *den Kammaran*, som får bära ansvaret för följderna, icke *vi*; och när man gjort hvad man anser vara rätt och nyttigt för fäderneslandet, så får man vara tillfreds, om man äfven blifver slagen.

Herr von Ehrenheim: En talare yttrade sig om den debatt, som föreföll förra gången, då denna fråga var under öfverläggning, på ett sätt, som icke i allo öfverensstämmer med min uppfattning. Han sade, att förslaget fann föga understöd, och att man återremitterade utlåtandet, icke för att få en ny organisation, utan blott för att uttrycka, att man icke var nöjd med det närvarande. Detta intryck gjorde icke debatten på mig; och om man återgår till denna debatt, skall man finna, att de talare, som då yttrade sig för återremiss — att icke tala om dem, som yttrade sig för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvilka icke voro så få — gjorde detta i den syftning, att man vid denna riksdag skulle kunna åstadkomma en förändring af Förvaltningen af sjöärendena, hvilket icke skulle blifva fallet, om Utskottets afstyrkande utlåtande blefve bifallet. För min

del tror jag för öfrigt, att man i afseende på utgången af en votering endast har att fästa sig vid sjelfva voteringen, och att det är vanskligt att derur draga något annat resultat än det, som ligger i sjelfva beslutet. I beslutet af en återremiss ligger en önskan, att, så vidt ske kan, något bör göras, och att det i denna fråga bör kunna ske, oaktadt Andra Kammaren bifallit Stats-Utskottets betänkande, beror derpå, att denna fråga, på sätt flere talare ådagalagt, kan blifva föremål för gemensam votering. Skulle jag tillåta mig att vidare utveckla denna punkt, skulle jag vilja säga, att den skrifvelse Andra Kammaren beslutat, och som af en talare här blifvit uppläst, icke har något sammanhang med sjelfva anslaget och därför icke kan blifva föremål för gemensam votering. Detta är min åsigt, ehuru jag visserligen icke kan göra anspråk på att densamma skall betyda något. För öfrigt instämmer jag på det varmaste med den siste talaren, att denna Kammare i hvarje sak bör besluta hvad den anser vara rätt och sedermera öfverlemnas utgången vid en gemensam votering åt den majoritet, som då kan göra sig gällande, men icke ådraga sig något ansvar genom att gifva vika för hvarjehanda konsiderationer, som blott äro menliga för det allmänna bästa; och enligt min öfvertygelse är det i högsta måtto menligt att i denna fråga förlänga det nuvarande tillståndet med Förvaltningen af sjöärendena.

Heir Ekman, Carl: Ehuru jag visserligen till alla delar måste instämma med dem, som yttrat den önskan, att en sådan förändring i Förvaltningen af sjöärendena måtte blifva beslutad, som komme att underlätta det arbete, som åligger detta verk, tror jag likväl att, heldre än att nu fatta ett hastigt beslut i denna fråga, det ligger mera vikt uppå, att det förslag som blifvit framlagdt, afseende en sådan förändring, blir väl öfvervägdt, och det är af detta skäl som jag har begärt ordet, för att uttala den åsigt jag hyser, att det skulle vara olämpligt, om denna Kammare nu fattade ett beslut i enlighet med det af Grefve Mörner framställda förslag. Det har här blifvit yttradt, att denna Kammare borde i alla frågor fatta sådana beslut, som efter Kammarens åsigt öfverensstämde med hvad som vore *rätt*; men jag tror, för min del, att man också i någon mån måste tillse hvad som är *klokt* och hvad omständigheterna kräfva. Det förslag, som nu blifvit framställdt af Grefve Mörner och af åtskilliga talare vunnit understöd, är ännu icke känt för Andra Kammaren och skulle, om det blefve Första Kammarens beslut, icke heller komma att blifva för Andra Kammaren känt annorlunda än genom det protokollsutdrag, som i frågan komme att aflätas. Frågan framställer sig då vid det slutliga afgörandet på helt annat sätt, än om detta förslag utgjort föremål för Stats-Utskottets öfverläggning. Genom en sådan öfverläggning inom Utskottet hade alla de skäl, som kunnat tala för bifall till detsamma, blifvit framställda för Andra Kammarens ledamöter inom Utskottet, och det är möjligt, att dessa ledamöter då kunnat omfatta förslaget med den välvilja och underdätten i Kammaren äfven för detsamma andragit sådana skäl, som kunnat föranleda Medkammaren att frångå sitt förra beslut och bi-

träda detta förslag. Men detta låter sig icke göra i det skick hvori ärendet nu kommit. Det är derföre, som jag vågar uttala såsom min åsigt, att i en så viktig fråga som denna och vid slutet af riksdagen, då det ena viktiga ärendet jagar det andra, det vore hvarken rätt eller klokt, huru mycket än denna Kammare må vara för sin del öfvertygad att Grefve Mörners förslag skulle medföra önskad resultat, att nu fatta ett sådant sådant beslut, hvarföre jag får yrka bifall till Utskottets hemställan i ämnet.

Grefve Mörner: I det förslag, jag framställt, förekommer ingenting sådant, som man velat påstå. Det går helt enkelt ut på att undanröjda de annärkningar, som Utskottet gjort i afseende på Kongl. Maj:ts förslag, samt att utgöra en sammanfattning af de punkter, i hvilka enighet förekommer mellan alla dem, som hafva yttrat sig i frågan, dervid jag, så vidt möjligt varit, begagnat samma ordalag, som i den Kongl. propositionen blifvit använda. Jag tror således svärigen, att man kunnat gå till väga med större varsamhet än jag gjort, och då det nu föredragna betänkandet så nyligen blifvit bordlagdt och till oss utdeladt, har det icke varit mig möjligt att vidtaga andra åtgärder än jag gjort för att sprida kännedom om det af mig uppgjorda förslag. Alla de materialier, jag begagnat, hafva stått Stats-Utskottet och dess ledamöter till buds och hade någon af nämnda Utskotts ledamöter behagat nedlägga den möda på detta ärende, som jag gjort, skulle åtminstone jag deruti funnit en anledning till tacksamhet; men att sådant uteblifvit må väl icke från deras sida ensamt vara tillfyllestgörande skäl att undanskjuta ärendet.

Grefve Hamilton, Henning: Jag erkänner visserligen, att det af Grefve Mörner framställda förslag i hufvudsaklig del öfverensstämmer med de åsikter, som inom Kammaren, vid återremiss af denna punkt, gjorde sig gällande, och att det ur denna synpunkt måste hafva utsigt för sig att blifva antaget; men utom svarigheten för Kammaren att ingå i sådana detaljer af denna fråga, då man icke haft längre pröfvotid, än här är förhållandet, ber jag få framställa en betänklighet, som först under diskussionen hos mig uppstått. Man har här talat om den olägenhet, som skulle uppstå, om Kammaren nödgades med Andra Kammaren deltaga i votering om de olika beslut, hvori Kamrarne stadnade, ur den synpunkt att Riksdagen skulle slutligen komma att godkänna Andra Kammarens beslut. Mig förefaller det som en värre olägenhet skulle uppstå, om båda Kamrarne blefve af olika åsigt, huruvida gemensam votering må ega rum eller icke. Åtskillige ledamöter hafva yttrat den åsigt, att en sådan votering skulle komma att ega rum på den grund, att enligt Andra Kammarens beslut någon förändring i afseende på statsregleringen icke förekomme, hvaremot, enligt Grefve Mörners förslag, Riksdagen skulle ställa ifrågavarande medel till Kongl. Maj:ts disposition. För min del är jag tveksam, huruvida detta är ett giltigt skäl till omröstning. Så vida man läser Regeringsformen, kan sådan icke förekomma, ty i 69 § stadgas, att då Kamrarne fatta stridiga beslut,

som ej varda sammanjemkade, angående "Stats-Utskottets förslag rörande antingen statens reglerande eller bevillingens derefter lämpade hela belopp eller hvad till Riksgälds-kontorets inkomster och utgifter hörer eller grunderna för Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning", skall gemensam votering ega rum. Här blir dock riksstaten oförändrad, så att ur denna synpunkt votering omöjligen kan ega rum. Riksdags-ordningen är i detta fall något mindre bestämd. då det i 65 § heter: "När i fråga om statsutgifter eller bevilling. eller angående Riksbankens eller Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt Utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut hvori hvardera förut stadnat"; det kan nu icke nekas, att det här är fråga om en statsutgift, men icke om dess belopp, utan om sättet för dess användande. Då emellertid inom denna Kammare meningarne varit delade om den lagliga formen för ärendets slutliga behandling, och genom antagande af Grefve Mörners förslag vid riksdagens slut tvist skulle kunna uppstå om sättet för fattande af Riksdagens beslut, tror jag Kammaren gör klokt att fatta ett beslut, hvarigenom frågan åtminstone för denna riksdag är afgjord.

Hvad angår den upplysning om tänkesätten i frågan, som man ansett vara behöflig för Departements-chefen, för att derefter kunna lämpa ett blifvande förslag, tror jag detta lika väl kunna inhemtas af protokollet, antingen Kammaren nu formulerar ett förslag eller icke.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att Kammaren skulle bifalla Stats-Utskottets hemställan i öfste punkten af Utlåtandet N:o 14, och dels, af Grefve Mörner, att Kammaren, med afslag å samma hemställan, måtte fatta ett beslut af följande lydelse:

"Att Riksdagen, som delar Departements-chefens åsigt så väl om angelägenheten deraf att Förvaltningen af sjöärendena underkastas en reorganisation, som derom att ej mindre de sjöförsvaret angående militäriskt-tekniska frågorna, utan äfven lots- och fyrväsendet böra från detta embetsverk skiljas, hemställer i underdånighet, att utbildningen af ifrågavarande embetsverk måtte ske på sådant sätt, att, i öfverensstämmelse med hvad Departements-chefen ansett lämpligt, här förut omnämnda militäriskt-tekniska frågor behandlas af en eller högst två byråer inom Sjöförsvars-departementet, men att deremot lotsverket i förening med sjökarteverket och räddningsväsendet blifver stående under förvaltning af en omedelbart under Sjöförsvars-departementet lydande chef, samt att, i stället för Förvaltningen af sjöärendena, inrättas ett ekonomi- och räkenskapskontor under den benämning, Kongl. Maj:t kan i näder finna för godt att deråt gifva, men med åliggande hufvudsakligen: att uppbära och förvalta så väl de ordinarie anslagen för de till sjöförsvaret hörande verk och inrättningar, som de för sjöförsvaret beviljade extra anslag och öfver medlens användande utöfva kontroll; att afgifva de utlåtanden, utredningar och uppgifter rörande sjöförsvarets ekonomi,

hvilka kunna af Kongl. Maj:t eller Chefen för Sjöförsvars-departementet inforas; samt att årligen till Kongl. Maj:t afgifva berättelse om användandet af sjöförsvarets medels-tillgångar och om derå uppkomna besparingar eller tilläventyrs yppade brister;

Äfvensom att Riksdagen medgifver, att, för genomförande af en ombildning af Förvaltningen af sjöärendena i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nu antydda grunder, Kongl. Maj:t må ega att tills vidare, intill dess definitiv stat för den nya organisationen kan i behörig ordning varda fastställd, använda det för Förvaltningen af sjöärendena nu på riksstat uppförda anslag.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Stats-Utskottets hemställan i 5:te punkten af Utlåtandet N:o 14 och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Voteringspropositionen godkändes.

3:dje punkten.

Herr af Klint: Då det var på mitt förslag, som Kammaren återremitterade 13:de punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 14, anser jag mig nu skyldig framställa en anhållan till Kammaren, att den måtte bifalla hvad Stats-Utskottet uti nämnda punkt föreslagit. Herrarne torde erinra sig att återremissen skedde för att invänta Särskilda Utskottets memorial och i avvaktan på utgången af frågan, huruvida sjöbeväringen skulle komma att bibehållas eller icke. Denna fråga är nu afgjord och således finnes icke något hinder för Kammaren att besluta i denna punkt. Jag får derföre anhålla om bifall till Stats-Utskottets hemställan i nyssnämnda punkt af betänkandet N:o 14.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, biföll Kammaren 13:de punkten i Utlåtandet N:o 14.

4:de punkten.

Voteringspropositionen godkändes.

5:te punkten.

Herr von Koch: Då jag yrkat återremiss af mom. b) och c) i 22:dra punkten af Stats-Utskottets utlåtanden N:o 14, så anser jag mig skyldig att nu yttra några ord. Vi veta att, enligt det beslut som blifvit af Andra Kammaren fattadt på grund af Särskilda Utskottets förslag, frågan vid denna riksdag om öfverflyttning från båtsmanshället till landtförsvaret af tillhöpa 2,322 båtsmansnummer helt och hållet förfallit. Äfvensom att det är Kongl. Maj:ts tanke, att

sådant bör ske, och att Första Kammaren bifallit Kongl. Maj:ts förslag i den delen. Man kan således förmoda, att detta förslag skall återkomma. I afseende på de båtsmän, som skola blifva kvar vid sjöförsvaret, hafva båda Kamrarne fattat enahanda beslut, att hos Kongl. Maj:t tillkännagifva önskligheten af en reglering af sjöförsvaret, och att en minskning må ega rum, såväl i dess befäl som manskap, och Andra Kammaren har för tydlighetens skull instuckit ordet *båtsmän*. Vid sådant förhållande torde det kunna vara fråga om att i sammanhang dermed hos Kongl. Maj:t anhålla att, till dess beslut fattats i dessa ämnen, de vakanser som under tiden uppstå måtte blifva obesatta. Det kan nemligen icke vara lämpligt att då sätta upp nya båtsmän. Emellertid, för att icke upptaga tiden, och då jag huser förtroende till Regeringen, att den till fullo inser orimligheten af en sådan åtgärd, som att fylla dessa vakanser, vill jag *under denna förutsättning* nu icke framställa något yrkande, utan har för min del icke något emot bifall till Stats-Utskottets utlåtande.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

6:te punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då det beslut fattades, hvarom i den nu föredragna punkten är fråga, har jag icke, så vidt jag kan erinra mig, deltagit i diskussionen, men då jag sedermera deltog i voteringen, får jag öppet förklara, att jag icke trodde mig hafva voterat om ett sådant beslut, som här är uppställt i nej-propositionen. I densamma förekommer denna mening "med afslag å framställningen om anvisande af ett extra anslag å 120,000 R:dr till ett beväradt snabbgående rekognosceringsfartyg"; men jag vill erinra mig, att de herrar, hvilka förordade sammanslagning af de båda anslagen, just ville öfverlemna åt Kongl. Maj:t att använda dem till hvad Kongl. Maj:t fann för godt. Härom voterade vi och sedan vi voterat och anslagit summan i en klump, ansågs, till följd deraf, frågan om anvisande af medel särskildt till ett snabbgående rekognosceringsfartyg hafva förfallit; men nu står här, att Kongl. Maj:t *icke* skall få använda någon del af anslaget till byggande af ett sådant fartyg. Om jag icke irrar mig i denna min uppfattning, får jag anhålla att den nu föredragna voteringspropositionen måtte blifva till Utskottet återremitterad.

Grefve af Ugglas: Jag anhåller, att Kammaren genom sekreteraren måtte delgifvas det beslut, som blifvit af Kammaren i denna punkt fattadt.

Med anledning häraf yttrade undertecknad, att under behandlingen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Femte Hufvudtitel, hade Första Kammaren, i afseende å den 23:dje punkten, hvori Utskottet tillstyrkt Riksdagen att bevilja det af Kongl. Maj:t till tvänne pansarbåtar

äskade anslag, 540,000 R:dr, beslutat, att ett anslag af 660,000 R:dr för pansarfartygs byggande skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Sedan detta beslut blifvit fattadt, föredrogs den nästföljande eller 24:de punkten, hvori Utskottet tillstyrkt anvisande af ett extra anslag å 120,000 R:dr till ett beväradt, snabbgående rekognosceringsfartyg; och blef detta tillstyrkande af Kammaren afslaget.

Grefve af Ugglas: Sedan genom detta tillkännagifvande visat sig, att den framställning Utskottet gjort är riktig, får jag lemna den upplysning, att inom Utskottet förekommo olika tankar, huruvida det skulle vara alldeles omöjligt att göra en sammanjemkning eller icke, då enahanda belopp blifvit af båda Kamrarna anvisadt, och det torde vara temligen tydligt, att meningen med denna sammanslagning var densamma. Det kan likväl uppstå en principiell skillnad mellan de båda Kamrarnes beslut. Det är klart, att om man ordagrant skulle tolka Andra Kammarens beslut, skulle dessa 660,000 R:dr icke få användas för något fartyg tillhörande skärgårdsartilleriet till följd af samma Kammares beslut, att anslaget skulle användas "till nybyggnad af fartyg för flottan". Detta beslut utestänger således möjligheten att bygga ett rekognosceringsfartyg och betonar att det skulle vara ett pansarfartyg. Då emellertid olika slutledningar kunna dragas af de båda besluten, anser jag rättast att genom en votering skilja mellan de olika åsigtorna.

Friherre Skogman: Enligt det beslut, som här blifvit uppläst, synes det mig klart, att Första Kammaren har afslagit 120,000 R:dr till byggande af ett rekognosceringsfartyg; men att sådant skett i den punkt, som följer näst efter den, som handlar om dessa pansarbåtar. Deri, att dessa 660,000 R:dr blott blifvit beviljade för pansarfartyg, ligger ju, att deraf icke något kan disponeras för byggande af ett snabbgående rekognosceringsfartyg, som naturligtvis icke skulle blifva pansarfartyg. Således synes för mig klart, att denna voteringsproposition är fullkomligt öfverensstämmande med Första Kammarens beslut, hvarföre jag får anhålla att voteringspropositionen måtte godkännas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels voteringspropositionens godkännande, dels återremiss deraf, framställdes proposition på voteringspropositionens godkännande och besvarades med ja.

7:de punkten.

Utskottets hemställen bifölls.

8:de punkten.

Lades till handlingarne.

Föredrogs änyo Stats-Utskottets den 2 och 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående erforderliga medel till bekostande af inredning utaf de till embetslokaler åt Styrelsen för statens jernvägstrafik afsedda lägenheter uti nya stationshuset vid centralbangården i Stockholm.

Herr Rydqvist: I det föreliggande utlåtandet har Utskottet utan vidare motivering, men i enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga proposition, helt enkelt tillstyrkt, att 85,000 R:dr måtte anslås till bekostande af inredning utaf embetslokaler åt Styrelsen för statens jernvägstrafik i det nya stationshuset i Stockholm.

Mot sjelfva saken, eller att nu bevilja anslag till inredning af lokalerna i det stationshus, som redan blifvit uppfördt, har jag naturligtvis ej något att invända. Det är klart, att inredning numera måste företagas. Men i afseende å åtskilliga med frågan i öfrigt sammanhang egande omständigheter, ber jag att få yttra några ord.

Enligt de upplysningar, som blifvit mig lemnade från fullt tillförlitligt håll, skulle, jemlikt den af Byggnadsstyrelsen *först* uppgjorda planen för denna stationsbyggnad, nämnda byggnad bestå endast af rez de chaussée och en öfvervåning. Vederbörande sakkunnige antogo således den tiden, att det utrymme, som en så beskaffad byggnad medgaf, skulle vara för det med densamma afsedda ändamålet fullt tillräckligt. Men då denna plan kom till granskning af de vederbörande, som å Stockholms stads vägnar hade att yttra sig i ämnet, motsatte de sig uppförandet af en byggnad i öfverensstämmelse med herörda plan på den grund, att ett så långt och relativt föga bredt hus, med en så ansenlig höjd, ansågs blifva vanprydan.

På grund häraf uppgjordes nu ny ritning, enligt hvilken byggnaden skulle blifva en våning högre, eller sådan som den, hvilken vi nu se uppförd. Jag känner ej dess dimensioner, men den är å façaden försedd med 35 fönster och å gaveln med 5 fönster i hvarje våning. Att en så högst betydlig byggnad skulle lemna för den närmaste tiden ett nästan obegränsadt utrymme för vederbörande jernvägsstyrelser, synes mig vara otvifvelaktigt. Jag har som hastigast sett på ritningen och deraf funnit, att lokalerna i de begge öfvervåningarne äro tilltagna ganska rundligt. Utom det att i allmänhet rummen äro särdeles stora, skulle flere af tjänstemännen erhålla både förmak och arbetsrum, och i förening med flera lägenheter finnas derjemte stora tamburer, hvarigenom erbjudes ett utrymme, som saknas i någon af de andra lokaler, som af kronans embetsverk disponeras.

Byggnaden kommer i öfrigt att inrymma ej blott lägenheter för Trafikstyrelsen, utan äfven för Byggnadsstyrelsen, hvarjemte inom densamma skall upplåtas minst två, möjligen flera, större boställslägenheter. Nu har Kongl. Maj:ten emellertid i den här af Utskottet behandlade nådiga propositionen ej framställt begäran om anslag för större del af inredningsarbetet än som belöper på de lokaler, som af Styrelsen för statens jernvägstrafik skola begagnas. Således återstå tydligen kostnaderna, för det första, i och för inredning af de

lokaler, som skola begagnas af Byggnadsstyrelsen, för det andra, erforderliga medel för boställslägenheternas inredning och slutligen, för det tredje, den ej obetydliga kostnad, som framdeles kommer att visa sig behöfelig för möblering af denna stora mängd af lägenheter för de begge jernvägsstyrelserna. Ett sådant sätt att utportionera behöfliga kostnader har jag, för min del, aldrig gillat, utan anser det i allmänhet lämpligt att, för så vidt möjligt är, på en gång angifva hela det anslagsbehof, som för ett företags utförande är erforderligt.

Såvidt denna min uppfattning af ifrågavarande förhållanden är riktig, måste vi vid nästa riksdag få mottaga en framställning, att för inredning af de lägenheter i stationshuset, som äro afsedda för Byggnadsstyrelsen, hvilken för närvarande bebor en förhyrd lokal, måtte beviljas behöfligt anslag, och på samma sätt naturligtvis en ytterligare framställning, att medel måtte anvisas för boställslägenheternas inredning.

Att Stats-Utskottet ej kunnat ingå i pröfning af hvad som för sistnämnda ändamål kan bli va erforderligt, eller ej kunnat besvara annat än hvad Kongl. Maj:ts i ämnet aflätna proposition upptager, anser jag vara naturligt, och det faller mig ej in att lägga Utskottet till last, att det så gått till väga. Men jag önskade att vinna upplysning, huruvida någon ändring egt run i afseende å antal och anordning af de lägenheter, som, enligt den Kongl. propositionen till 1869 års Riksdag, torde varit afsedda för Trafikstyrelsens begagnande, afvensom jag önskat, att Utskottet hade behagat till någon ledning för Kamrarne, som nu skola besluta i frågan, meddela, hvari sjelfva inredningsarbetet skall komma att bestå; ty detta kan vara af flerfaldig beskaffenhet, omfatta till exempel allt snickeriarbete, såsom dörrar, paneler med mera, eller allenast målare- och kakelugns-makarearbeten och dylikt. Jag säger, att det hade varit önskligt om Utskottet, i korta drag, antydt hvari detta inredningsarbete skulle bestå, och dervid angifvit åtminstone huru många och hvilka af de ifrågavarande lokalerna skola för Trafikstyrelsen och för de öfriga ändamålen disponeras, hvarigenom man fått någon kännedom om hvad som återstod att inreda och bekosta, dels för Styrelsen för statens jernvägshygnader och dels för boställslägenheterna.

Ser man blott på den äskade summan, vill det synas som ett belopp af 85,000 R:dr endast för *inredningen*, under förutsättning att den bör ske utan någon lyx, vore väl rundligt tilltagen. Beräknar man inredningskostnaden till ett tusen riksdaler i medeltal per rum, skulle sådant förutsätta, att 85 lägenheter skulle af styrelsen komma att begagnas, och så många kunna förvissa ej vara af behofvet påkallade.

För min del hade jag alltså önskat att, till ledning för framtiden, Riksdagen hade fått i korta drag sig meddelad en speciel uppgift å det ändamål, hvartill dessa 85,000 R:dr afses. Jag skulle på dessa skäl känna mig föranlåten att yrka återremiss på betänkandet, men under förutsättning, att någon i denna fråga sakkunnig person här vill lemna de upplysningar jag önskar, her jag att tills

vidare få afvakta. om någon vill upptaga detta mitt anförande till besvarande.

Grafve Mörner, Carl Göran: I likhet med den föregående talaren förefaller det äfven mig, som ifrågavarande inredningskostnad af 85,000 R:dr, skulle vara nog rundligt tilltagen. Men det torde väl knappt med något hopp om framgång, vid denna tidpunkt för Riksdagens tillvaro, kunna väckas fråga om en fullständigare utredning i ommärkta afseende. Jag förmodar dock, att vi kunna från någon af Stats-Utskottets ledamöter förvänta så tillräckliga och noggranna upplysningar i frågan, att vi på dem kunna bygga ett tillförlitligt omdöme. Och för min del skall jag icke betvifva riktigheten af de uppgifter, som på sådant sätt möjligen komma att lemnas, fastän någon närmare utredning af förhållandet ej finnes att af Utskottets betänkande hemta.

Jag kan ej föreställa mig, att Stats-Utskottet med ledning endast af de knapphändiga upplysningar, som innefattas i den Kongl. propositionen, kan hafva afgjort detta ärende, utan är jag fullt förvissad, att Utskottet äfven ur andra källor hemtat stöd för den framställning, som här föreligger.

Jag hoppas tillika, att Utskottet vid den granskning af de förefintliga behofven, som föranlett dess tillstyrkan af den Kongl. propositionen, följt den grundsats af sparsambet, som vid de närmast föregående riksdagarne i viss mån blifvit proklamerad, ehuru samma grundsats — det måste jag erkänna — vid denna riksdag synes hafva blifvit temligen förglömd.

Det vore i sanning ett ledsamt prejudikat, om en summa, sådan som den ifrågavarande, blefve beviljad, utan att man närmare visste hvad som med densamma skulle åstadkommas. För 85,000 R:dr kan ett ganska vackert och praktfullt hus erhållas både nybygdt och inredt. Hvad skall ej då med denna summa kunna åstadkommas, då den skall användas endast för byggnadens inredning; man kan nästan vänta sig ett non plus ultra af magnificence!

Jag får således förklara, att huru gerna jag i allmänhet förlitar mig på noggrannheten af de granskningar, Stats-Utskottet verkställt, skulle det vid detta tillfälle, då summan är rätt betydande och synes stå i nog skärande proportion till det med densamma åsyftade ändamål, vara önskligt, att någon af Stats-Utskottets ledamöter ville gifva oss en närmare redogörelse för, huruledes Utskottet kommit till denna siffra.

Herr Troilius: Jag anhåller vördsamt att med anledning af de båda föregående talarnes yttranden få lemna några upplysningar.

Enligt den första planen för stationshusbyggnaden skulle, såsom Herr Rydqvist riktigt erinrat, densamma blott innefatta en rez de chaussée och en öfvervåning, samt tre entresoler, en på midtelpartiet och en i hvardera af de båda flyglarne. Vid en noggrannare granskning af de uppgjorde ritningarne befanns, att en tredje våning, det vill säga den nuvarande våningen två trappor upp, kunde åstadkommas, utan att derföre byggnadskostnaden behöfde särdeles ökas,

och det antogs att den anslagna summan skulle vara dertill tillräcklig. Endast genom denna förändring ansåg man möjligt att bereda tillgång till de lokaler, man ansåg för framtiden behöfliga. Kostnaderna för grund och tak blefvo desamma, det var således blott höjningen af väggmurarne, som ökade kostnaden.

Hvad dispositionen af de våningar, som äro afsedda till embetslokaler beträffar, får jag nämna, att våningen en trappa upp är afsedd dels för den del af den dagliga rörelsen, som tillhör stationen och dess trafik, dels för Byggnadsstyrelsen och dels för Trafikstyrelsens ban- och maskinafdelningar, våningen två trappor upp för sjelfva Trafikstyrelsen och dess byrå samt trafikafdelningar. I norra flygeln komma bostäder att upplåtas åt de personer, som, till följd af arten utaf sina tjänstebefattningar, böra vara boende på stationen, stationsinspektoren och trafikdirektören. Södra flygeln är tills vidare ämnad att få disponeras till uthyrning åt styrelsens ledamöter eller andra tjänstemän, hvilkas göromål och ställning fordra att de äro bosatte i stationens närhet. Men denna flygel blir utan tvifvel om några få år erforderlig för Trafikstyrelsens eget behof, då alla stambanorna blifva fullbordade och rörelsen humnit utveckla sig till den betydenhet som densamma otvifvelaktigt uppnår.

Hvad angår kostnaden för inredningen, torde Kammarern erinra sig, att redan år 1869, då Riksdagen beviljade anslag till uppförande af ifrågavarande stationshus, antogs att, utöfver det för sjelfva byggnaden erforderliga belopp, en ytterligare summa af 85,000 R:dr skulle behövas i och för inredning af embetslokalerna och öfriga lägenheter inom stationshuset. Hvad utöfver dessa 85,000 R:dr kan behövas för vidare inredningsarbeten ligger inom sjelfva byggnadsanslaget, hvadan jag har anledning tro, att Riksdagen ej vidare skall besväras med framställningar om ytterligare ansiag till detta ändamål.

Jag känner ej, om de detaljerade kostnadsförslagen rörande inredningen varit inlemnade till Stats-Utskottet, men ber att få nämna, att dessa äro uppgjorda rum för rum, med särskild specifikation för hvarje detaljarbete. I intet hänseende tror jag, att dessa beräkningar rörande inredningen af de stora och många rummen äro öfverdrifvet höga, och vid granskning hafva de ingalunda befunnits öfverstiga kostnaderna för andra dylika inredningsarbeten, och jag är förvissad, att Herrarne genom ett besök i lokalerna nästa år, då de blifva färdiga, skola finna, att man ej gjort sig skyldig till någon onyttig lyx. Deremot torde ej vara skäl att, för åstadkommande af en besparing för tillfället, göra inredningen så bräcklig, att man derigenom äfventyrar att den allt för kort tid bibehåller sig.

Kostnaden för möblers anskaffande är visserligen ej inberäknad, men de möbler, hvilka Trafikstyrelsen för närvarande eger, lära någorlunda kunna motsvara behofvet äfven i de nya lokalerna, och hvad som måste tilläggas kan ej vara af den betydenhet, att deras anskaffande kan blifva någon så synnerligen stor affär.

Jag hoppas, att Kammarern efter dessa upplysningar behagade bifalla hvad Utskottet föreslagit, och jag tror, att den besparing, som tillskyndas staten genom upphörandet af hyresutgifter för Trafikstyrelsen, ej blott till fullo motsvarar, utan till och med öfverskjuter

räntan på de kapital, som tillförene blifvit nedlagda och nu ytterligare äro behöfliga för embetslokalers beredande i det nya stationshuset.

Herr Rydqvist: Efter de upplysningar, den siste talaren lemnat, skulle — för så vidt jag fattat hans yttrande rätt — genom beviljandet af det ifrågasatta beloppet utaf 85,000 R:dr, inredningen af hela stationshuset åstadkommas, och således ej ytterligare anslag härför behöfva utgå, i ty att med det berörda beloppet kunde betäckas kostnaderna för anordnandet af de lokaler, som äro afsedda för Jernvägstrafikstyrelsen äfvensom för bottenvåningarne — de enda ändamål, hvartill ett dylikt inredningsanslag behöfde beviljas, när den för inredandet af Byggnadsstyrelsens lägenheter erforderliga summa skall, enligt nämnde talares yttrande, utgå af under händer hafvande medel. De upplysningar rörande sakförhållandena, som jag önskat erhålla, har jag således i hufvudfrågan vunnit.

Jag kan emellertid ej underlåta att ett ögonblick uppehålla mig vid en af de upplysningar, denne talare lemnade, den nemligen, att af dessa lokaler minst två, möjligen flera, voro ämnade att tills vidare upplåtas såsom bostäder åt vid Trafikstyrelsen anställda tjänstemän. Detta är af intresse att känna, ty, enligt mitt förmenande, har det hittills varit och är fortfarande ett oskick, att man i Stockholm vid uppförandet af offentliga byggnader, tillhörande staten eller kommunen, afser stora boställsvåningar för embets- och tjänstemän. I Stockholm är detta fullkomligt obehöfligt. Här finnes tillfälle för hvem som helst att skaffa sig bostad, utan att hafva sig särskildt upplåten sådan på kronans bekostnad. Olika är förhållandet i landsorten och i landsortsstäderna, men här i hufvudstaden är sådant, efter mitt förmenande, ett oskick, som man borde en gång för alla afskaffa. Enligt min åsigt behöfves i hvilket publikt hus som helst bostad på sin höjd för en eller två vaktbetjente, för att hålla ordning och skick, men ej något vidare.

Jag får således förklara, det jag anser sådan upplåtelse af bostäder åt embets- och tjänstemän, som den, hvilken här skulle afses, ej böra ega rum. Erfarenheten visar dessutom, att en sådan förman, som fri bostad, ej på något sätt nedsätter tjänstemännens pretentioner på åtnjutandet af oförminskade löneförmåner i öfrigt, utan betraktas endast såsom ett plus i dessa personers inkomster. Hvad särskildt de ifrågavarande boställslägenheterna beträffar, är det för alla af Herrarne bekant, att de provisoriska hus af trä, som vi hittills haft vid södra och norra bangårdarne, ej varit af beskaffenhet, att kunna inrymma bostäder åt några tjänstemän. Men trafiken vid dessa redan i många år begagnade stationer har dock säkert gått lika bra, som den framdeles kan komma att gå, när bostäder upplåtas åt åtskilliga tjänstemän i det nu uppförda stationshuset. Jag har blott velat nämna detta, och anser det så mycket olämpligare, att tillsvidare dessa lägenheter blifva af någon eller några vid jernvägen engagerade tjänstemän upptagna, såsom boställslokaler, som i denna stund staten måste förhyra lokaler åt flera embetsverk, och bland dem åt sådana, som sannolikt skulle kunna förläggas till

det i fråga varande stationshuset, såsom t. ex. Fångvårds-styrelsen, Öfverintendents-embetet och ett eller annat mindre embetsverk.

Herr Troilius: Jag vill blott med anledning af Herr Rydqvists yttrande upplysa, att de svenska jernvägarne äro de enda i Europa, som icke hafva boställslägenheter vid sjelfva stationen för hela den personal, som erfordras för den dagliga rörelsen; åtminstone har jag i den del af Europa som jag sett kommit till den erfarenheten. Vi äro nu nödsakade att för vissa jernvägstjenstemän hyra rätt dyrbara lägenheter på Södermalm här i staden och på samma sätt tillgår det i Göteborg och Malmö. I synnerhet är det på de stora stationerna nödvändigt och leder till stor besparing och säkerhet, om den högre tjänstepersonalen är boende på stationen. Jag vill blott anhålla att, innan man alldeles förkastar upplåtandet af boställen åt jernvägstjenstemän, man ville taga saken i närmare bepröfvande och se till, om det verkligen icke är fördelaktigare att hafva så rangeradt, än att hafva tjänstemännen boende utom stationen.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utlåtandet bifölls.

Föredrogs änyo Stats-Utskottets den 2 och 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående erforderliga medel till anskaffande af rörlig materiel vid statens jernvägar.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det måste vara en högst betydlig utveckling, som trafiken på statens jernvägar vunnit från den 15 Januari till den 15 April detta år; ty om Trafikstyrelsen hade den 15 Januari haft kännedom om behofvet af så betydligt ökad materiel, som nu blifvit ifrågasatt, så kan jag icke föreställa mig att densamma, då den ingick till Kongl. Maj:t med framställning om behofven för trafiken i öfrigt under nästkommande år, icke äfven skulle hafva fästat Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på angelägenheten af nu ifrågasatta anslag och detsamma hade då kunnat vid budgetens uppgörande tagas i beräkning. Finansministern hade måhända derigenom fått något mera besvär att få debet och kredit att gå ihop, men då han åstadkommit nödig jemnvigt genom förslag att upptaga lån, så hade väl svårigheten för honom icke blifvit så särdeles stor.

Det är, enligt min åsigt, synnerligen olämpligt om en myndighet, som fått sig anbefaldt att till bestämd tid inkomma med uppgifter på anslagsbehof, gömmer på desamma så länge, att, då de sista och betydligaste framkomma, icke mera af Riksdagens lagliga tid återstår än en månad.

Orsaken till den underdåniga framställningen kan väl icke gerna vara att söka i den omständigheten, att Riksdagen tagit sig friheten att på hvad som begärdes för trafikens ombesörjande afpruta 300,000 R:dr? Skulle detta hafva haft någon inverkan på Trafikstyrelsens

nu ifrågavarande framställning, så må jag säga att den ifrågasatta tillökningen åtminstone är ganska betydlig, då vi nu, om det begärda anslaget bifalles, få gifva 1,600,000 R:dr i stället för förut äskade 300,000 R:dr. Det kommer således surt efter, som man säger.

Då jag emellertid ej kan tro annat än att Stats-Utskottet gjort sig fullt öfvertygad om behovet af den tillökning som nu är ifrågasatt, och då den af mig antydda omständigheten väl icke lärer hafva kunnat inverka på Trafikstyrelsens framställning, kan jag icke finna någon annan orsak till densamma, än den ofantliga tillväxt som trafiken måste hafva vunnit under tiden från den 15 Januari till den 15 April; och om det hädanefter fortgår i samma skala, så skall jag med glädje äfven framgent rösta för tillökade anslag i samma riktning.

Herr Troilius: Den fråga, som Grefve Mörner uttalat, är mig ngalunda oväntad, utan jag anser den snarare fullt berättigad. Det förundrar mig icke om Kammarern finner det besynnerligt att ett så stort behof icke förr varit känt. Men till förklaring af förhållandet ber jag få meddela, att, sedan förra Riksdagen afslagit af Kongl. Maj:t äskadt anslag af 250,000 R:dr till förökande af transportmedlen. Kongl. Maj:t emellertid, då det blef nödvändigt att öka antalet af både lokomotiv och vagnar, förra sommaren lät från Riksgälds-kontoret anvisa ett belopp af 680,000 R:dr, hvaraf 500,000 R:dr skulle utgå under år 1870 och återstoden under år 1871, i ändamål att dermed fylla de nödvändigaste behofven, dock med vilkor att den beräknade kontanta behållningen för statsverket icke skulle blifva rubbad. Det har ock visat sig att detta kunde gå för sig, och materielen fick på detta sätt under förlidet år en tillökning af 6 lokomotiv och 352 godsvagnar, hvartill ytterligare i början af detta år lades 60 vagnar, så att vi nu hafva inalles 412 vagnar mera än i början af förlidet år.

Många omständigheter tillstötte emellertid detta år, som framkallade en mycket forcerad rörelse på jernvägarne. Dels blef trafiken fördröjd till följd af vinterförhållandena, och den myckna magasinerade spannmålen kunde icke komma fram, och dels hade på samma gång under det långa vinterföret en massa skogsprodukter blifvit framförslade, och allt detta ville man nu få fram till exportorterna till sjöfartens början. Likaledes hade till följd af den stränga vintern materielen lidit mycken skada, hvareföre den behöfde förbättras och till en del utbytas mot ny.

Då man nu tillika såg, att väglängden inom kort skulle blifva ökad och på grund deraf tog i beräkning den längre tid som vagnarne skulle blifva upptagna, så visade det sig, att den nyss erhållna tillökningen icke motsvarade behovet. Då vände sig Trafikstyrelsen till Kongl. Maj:t och sade: så stort är behovet; klagomålen till följd af bristande materiel tilltaga, vi kunna icke tillfredsställa trafikens behof med mindre materielen ökas; samma förhållande, som nu inträffat, är att förutse nästa höst och vår, och vi våga icke beräkna, att af trafikinkomsten få disponera så stora tillgångar, som erfordras, om

det skall blifva någon behållning för statsverket, hvarföre vi icke kunna annat än hemställa om förökadt anslag.

Efter öfverläggning härom begärdes af Riksdagen detta större anslag, för att kunna få erforderlig materiel i beredskap till den tid, då det är att motse att behof deraf inträder.

Detta är den förklaring jag har att afgifva öfver dröjsmålet och jag vågar väl hoppas, att denna Kammare fritager Trafikstyrelsen från den af den siste ärade talaren framkastade misstanken, att den ifrågavarande framställningen skulle vara föranledd af någon slags förtrytelse öfver Riksdagens nedprutning af det stora anslaget för jernvägstrafiken. Det skall tvärtom blifva Trafikstyrelsens allvarliga bemödande att söka hålla sig inom gränserna af det belopp, som blifvit derför anvisadt.

Herr Tornerhjelm: Sedan chefen för Trafikstyrelsen nu yttrat sig och utredt saken, behöfver jag icke tillägga många ord. Mig synes det vara en ganska glädjande företeelse, att jernvägsmaterielen är otillräcklig, och jag finner det också vara ganska naturligt att detta behof först så här sent kunnat göra sig märkbart, då man nemligen betänker, att en massa produkter hafva under vintern framkommit till stationerna och då de icke kunnat för något pris transporteras vidare, hafva de med stor förlust för enskilda blifvit der kvarliggande.

Man har visserligen sökt att af enskilda jernvägar låna vagnar mot ersättning, men det har ändå icke varit tillräckligt för att motsvara den tillväxande trafikens fordringar. Det synes mig vara en dålig ekonomi att hafva hästar på stall, men icke vagnar att köra med, och det är ett beklagligt förhållande, som vi få pligta för genombristande trafikinkomst.

Jag tycker denna brist på materiel vara ett så glädjande tecken att jag icke kan annat än yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning, såsom i min tanke fullt statsekonomiskt berättigad.

Friherre Bildt: Icke alldeles med samma nöje som den siste ärade talaren har jag emottagit Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition; jag kan icke ens önska bifall dertill. Den förste aktade talaren synes mig deremot hafva till alla delar haft rätt i sina anmärkningar. Chefen för Trafikstyrelsen har visserligen sökt förklara förhållandet, men, såsom mig synes, på ett ganska otillfredsställande sätt.

Det har blifvit af honom erinradt, hurusom sista Riksdagen afslog en begäran om anslag till anskaffande af transportmedel för jernvägarne. Han har derefter upplyst, att Kongl. Maj:t för ändamålet anvisat ett högre belopp än det som Representationen afslog. Sedermera har han nämnt, att de klimatiska förhållandena framkallat en forcerad trafik under en niondedel af året, som gjort nödvändigt att nu framkomma med en begäran om så stort anslag, som här är i fråga.

Jag kan väl fatta att de tillfälliga klimatiska förhållandena kunna hafva framkallat åtskilliga förluster för enskilda och äfven vållat

materielens starka ansträngande, men jag kan icke fatta att man begagnar tillfället att begära ett så betydande anslag. Jag tror att rätta orsaken är den att materielen är och länge har varit för ringa. Men om detta å ena sidan är glädjande, så bör man dock icke deruti finna ett skäl att dröja med anslagsbehofvets framställande ända till den 15 April. Detta visar emellertid mera än något annat huru svårt det är för staten att vara industriidkare i stort. Det är visserligen nödvändigt att, sedan man en gång beslutat stambanor, ställa så till, att de blifva fullständigt trafikerade, men Herrarne behagade finna, att om man på detta sätt fortgår att oupphörligen öka stambanorna, det är fara värdt att deraf kan uppväxa en stat i staten. Jag tror att om staten skall vara industriidkare på detta område, den lag icke bör vara långt aflägsen, som bestämmer en närmare kontroll öfver det sätt hvar på denna förvaltning bedrifves, då man finner att hvad Riksdagen förkastat några månader derefter af Kongl. Maj:t beviljas.

Såsom ledamot af Riksdagen och intresserad part uti statsbaneföretagen, vill jag jemväl begagna tillfället att uttala min åsigt att, när nu ny materiel skall anskaffas, man måtte frånga de föräldrade tyska modellerna för passagerarevagnar. Det är eget att se att man utomlands infört bättre och just för våra klimatiska förhållanden passande jernvägsvagnar, under det man hos oss vidblifver det gamla. Både i Amerika och Ryssland äro vagnarne öppna ända igenom, hvilket om sommaren befördrar luftvexling och om vintern gör det vida bekvämare att elda upp vagnarne än hos oss. Äfven i Tyskland hafva på sednare tider väsendtliga förbättringar vidtagits, och det vore väl derföre skäl att äfven hos oss följa med utvecklingen i detta hänseende.

Jag har nämnt detta här, på det att, då staten nu en gång är industriidkare, någon röst måtte höja sig för vidtagande af åtgärder i den syftning jag antydt.

Grefve Mörner: En talare i mitt grannskap har sökt utveckla behofvet af ökad materiel från den omständigheten, att vintern varit så sträng och att till följd deraf allt för stora förluster för leverantörer på utlandet skulle uppstå, derest materielen ej ökades.

Jag förstår icke detta. Om vi hafva aldrig så mycken materiel, kan det väl i alla fall icke vara meningen att den skall om vintern, då sundet emellan Skåne och danska kusten ligger, gå öfver isen. Om vederbörande spekulanter ingå oförsigtiga kontrakt om leveranser, så är det deras egen affär, men staten kan icke hafva förbindelse att när som helst och till obegränsadt belopp uppassa dem med sina lastvagnar. En gräns för anskaffning af fortskaffningsmedel kan ej mera undvikas vid jernvägarne, än vid gästgivarergårdarne, der, sedan det bestämda hästantalet är slut, de efteråt kommande resande måste vänta. Äfven om det blefve aldrig så många vagnar, så skulle det ju kunna hända att någon särdeles vidtutsväfvande spekulant skulle kunna vilja disponera dem på en gång och på en enda punkt. Spekulanten får, enligt min tanke, lof att höra sig för i tid och att derefter rätta sina spekulationer.

Jag

Jag betviflar visserligen icke, att det verkligen är behof utaf ökad materiel och jag har icke eller motsatt mig detsamma, men min anmärkning gick ut derpå, att detta behof borde hafva varit Trafikstyrelsen lika bekant vid riksdagens början och att anslagsbehovet därför hade bort förr framställas.

Friherre Funck: Jag har deltagit i det beslut, som Stats-Utskottet här framlagt, och min mening kan således icke vara att säga något deremot. Men då jag i Utskottet sökte få inryckt i motiveringen detsamma som Grefve Mörner nu yttrat om önskvärdheten af att ett så betydligt anslagsbehof tidigare blifvit Riksdagen delgifvet, då det bort förr vara känt, så anhåller jag att få detta till protokollet antecknad och instämmer således deri med Grefve Mörner.

Jag hade dock icke ämnat begära ordet, om icke en talare yttrat att Riksdagen två särskilda gånger afslagit begäran om anslag till förökad materiel. Det förhåller sig visserligen så, men den omständigheten kan dock icke inverka på förevarande fråga, ty dessa 250,000 R:dr, som begärdes och afslogos, rörde endast komplettering af materielen på nordvestra stambanan och beviljades icke på den grund, att Riksdagen först ville se om icke byggnadsanslaget skulle vara tillräckligt. Äfven vid föregående tillfälle var det förhållandet att Riksdagen afslog hvad Kongl. Maj:t begärde, men så vitt jag kan påminna mig, blifvo de erforderliga beloppen i allt fall disponerade från trafikmedlen. Sedan år 1865 har Riksdagen anslagit 4,000,000 till ökande af materielen, utom hvad som därför af trafikmedlen omedelbart disponerats, hvilket synes bevisa att de förslag, som i början blifvit gjorda, voro väl knappt tilltagna.

I alla händelser instämmer jag med Grefve Mörner, att detta behof rimligtvis bort vara tidigare känt, men yrkar emellertid bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Hamilton, Henning: Då vi för några dagar sedan debatterade Lapplagen uppreste sig vår rättskänsla emot att någon skulle straffas för brott, som annan begått.

Om det nu är ett fel af Trafikstyrelsen att icke förr hafva gifvit detta behof tillkänna — och derom vill jag icke tvista — så finnes deri intet skäl att härför bestraffa statsverket eller de skattdragande, jordbrukare och handlande, hvilka på sin berättigade förmodan att Trafikstyrelsen skulle kunna uppfylla de requisitioner, som gjordes för transportbehof, iklädt sig förbindelser och ingått kontrakt om leveranser m. m. Lika litet kan det vara skäl för staten att underkasta sig förlust därför att hufvudstaden icke fått sina jernvägsönskningar uppfyllda.

Oaktadt jag äfven anser att det ifrågavarande behofvet bort kunna meddelas Riksdagen tidigare, kan jag således icke annat än tillstyrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Friherre Bildt: Min rättskänsla uppmanar mig att protestera mot den sednaste talarens yttrande, att här skulle yrkats afslag å *Riksd. Prot. 1871. 1 Afd. 3 Band.*

detta betänkande af det skäl, att hufvudstadens intressen i fråga om jernvägar icke skulle blifvit tillgodosedda. Något sådant har mig veterligen icke blifvit tänkt, än mindre uttaladt.

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 2 och 3 dennes bordlagda Memorial N:o 68, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, äfvensom meddelade återremisser rörande vissa delar af Stats-Utskottets utlåtande N:o 42, angående dels beviljande af anslag till stambanor, dels uppgörande och fastställande af plan för enskilda jernvägsanläggningar, samt anvisande af statsbidrag till dylika anläggningar.

1:sta punkten.

Voteringspropositionen godkändes.

2:dra punkten.

Friherre Funck: Det torde icke förundra Kamraren, om jag, ehuru denna fråga förut blifvit så utförligt debatterad, dock anhåller att få tillägga några ord, hvarvid jag lofvar att icke blifva vidlyftig. Då Kamraren återremitterade Utskottets förslag i denna del, framgick af diskussionen tydligen, att Kamraren icke gillade det sätt för understödjande af enskilda jernvägar, som af Stats-Utskottet blifvit föreslaget, och, ehuru jag fortfarande är öfvertygad om, att detta sätt är det rätta, kan det naturligtvis icke vara min mening att nu påyrka dess antagande. Men en annan fråga är, huruvida det icke kan vara lämpligt att bibehålla det såsom ett alternativt understödssätt, såsom af Kongl. Maj:t blifvit föreslaget. Huru förkastligt detta sätt än kan anses vara af en del bland Kamrarnes ledamöter, lärer det väl dock icke lida något tvifvel, att det kan förtjena erfarenhetens pröfning. Detta är ock ett motiv, hvarför det blifvit upptaget i Kongl. Maj:ts proposition, och jag vill icke yttra mig till försvar därför, utan endast åberopa hvad Chefen för Civildepartementet derom yttrar i det Kongl. Maj:ts nådiga proposition bifogade statsrådsprotokoll. Sedan Herr Civilministern framställt fördelarna och olägenheterna såväl af det ena som det andra understödssättet, yttrar han nemligen följande:

Den erfarenhet, man hittills i vårt land vunnit om verkningarne af systemet att med lån till belopp af högst $\frac{2}{3}$ af anläggningskostnaden understödja enskilda jernvägsföretag, synes mig icke tala för ett obetingadt öfvergifvande af detta system. De färdigbygda banorna utgöra säkerhet för de af staten lemnade försträckningar, och denna säkerhet har hittills icke blifvit äfventyrad, om än aftalade annuiter icke alltid kunnat å bestämde förfallodagar erläggas. Erhåller derjemte staten å utlemnade försträckningar enahanda ränta, som han sjelf måste erlägga å hvad af honom upplånats; så synes mig

statens fördel vid tillämpning af försträckningssystemet vara behörigen tillgodosedd.

Med det nu anförda vill jag icke hafva sagt, att ju icke fall kunna förekomma, der direkt anslag äfven är en lämplig form för meddelande af understöd. Tvärtom tror jag denna form kunna med fördel användas, särdeles när anläggningskostnaderna icke uppgå till alltför höga summor och derför kunna med större lätthet tillvägbringas.

Det är på grund af detta yttrande, hvori jag kan helt och hållet instämma, som jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del och anhåller att få formulera ett sådant bifall i följande förslag:

Att understödjande af enskilda jernvägsanläggningar må ske medelst försträckning eller anslag utan återbetalningsskyldighet, enligt hvad Kongl. Maj:t efter pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall finner lämpligt.

Grefve af Ugglas: Jag är hufvudsakligen förekommen af den siste värde talaren och det förefaller äfven mig, att, sedan Kammararen beslutat att till Kongl. Maj:t öfverlemna rättigheten att bestämma om de belopp, som böra lemnas såsom understöd till enskilda jernvägsanläggningar, det äfven skulle vara skäl att öfverlemna till Kongl. Maj:t att besluta angående sättet för sådant understöds beviljande eller huruvida understöd icke bör lemnas i annan form än, såsom Andra Kammararen beslutat, i form af försträckning till belopp af $\frac{1}{3}$ delar af anläggningskostnaden. Äfven jag får instämma i det yttrande, som Chefen för Civildepartementet afgifvit och som nu af den föregående talaren upplästs, men jag tror det dock vara skäl att något närmare betona det sätt, som Kammararen kan anse företrädesvis böra begagnas. Jag skiljer mig derför något från formuleringen af det förslag, Friherre Funck framställt, samt anhåller i stället om proposition å följande förslag:

“att de anslag, som för understödjande af enskilda jernvägsanläggningar nu ställas till Kongl. Maj:ts disposition, böra företrädesvis användas till låneunderstöd, till högst $\frac{2}{3}$ af anläggningskostnaden, men må äfven af Kongl. Maj:t anvisas att utgå såsom anslag utan återbetalningsskyldighet till högst $\frac{1}{3}$ af nämnda kostnad, der Kongl. Maj:t pröfvar ett sådant understödssätt vara för något jernvägsföretag lämpligare“.

Friherre Funck: Då det af Grefve af Ugglas framställda förslag hufvudsakligen öfverensstämmer med det förslag, som jag tagit mig friheten lemna till Kammararens pröfning, och dessutom är fullständigare, såsom upptagande de belopp, hvilka i förhållande till anläggningskostnaden skulle komma i fråga att lemnas såsom understöd, får jag, med återkallande af mitt förslag, förena mig i det af Grefve af Ugglas framställda.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven

och Talmannen, att Grefve af Ugglas hade föreslagit, att Kammaren för sin del skulle fatta ett så lydande beslut:

“att de anslag, som för understödjande af enskilda jernvägsanläggningar nu ställas till Kongl. Maj:ts disposition, böra företrädesvis användas till låneunderstöd, till högst $\frac{3}{4}$ af anläggningskostnaden, men må äfven af Kongl. Maj:t anvisas att utgå såsom anslag utan återbetalningsskyldighet till högst $\frac{1}{4}$ af nämnda kostnad, der Kongl. Maj:t pröfvar ett sådant understödssätt vara för något jernvägsföretag lämpligare“.

Härefter framställdes proposition på bifall till detta förslag och besvarades med ja.

Föredrogs änyo Bevillnings-Utskottets den 2 och 3 dennes bordlagda Betänkande N:o 6. angående stämpelpappersafgiften.

Friherre af Ugglas: Jag vet nogsam, att Kammaren i allmänhet icke tycker om ändringar i föredragningsordningen, men vid detta tillfälle är ändringen så enkel, att jag hoppas, att Kammaren skall bifalla det förslag jag derom har att göra. Utskottet har i förevarande betänkande företagit åtskilliga förändringar i den nuvarande författningen angående stämpelpapper, men den enda, som är af någon framstående vikt, är den, som rör stämpelbeläggningen af skuldsedlar och vexlar, äfven då de icke företes inför domare eller exekutor. Det förefaller mig vara skäl att först afgöra denna hufvudfråga, innan man övergår att behandla en del andra frågor, som förekomma förut i betänkanDET, men äro en följd af densamma. Dessutom förekommer, att Utskottet i första punkten föreslagit införandet af stämpelmärken, just med afseende å skuldsedlars och vexlars beläggning dermed, och att det icke kan vara lämpligt att besluta angående märkena, innan man fattat beslut huruvida dessa handlingar skola dermed beläggas. Jag får på grund häraf anhålla, att 18 punkten måtte först föredragas, derefter den 19 punkten samt sedermera de öfriga punkterna i samma ordning, som de i betänkanDET förekomma.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, hertill lemnat bifall, föredrogs

18:de punkten, jemte dertill hörande del af författningsförslaget.

Herr von Gegerfelt: Det första oefftergifliga vilkoret för antagligheten af en föreslagen skatt är, att den hvilat på en rättvis grund, d. v. s. att den skattdragande får vidkännas densamma i samma mån som han njuter fördelar af det ändamål, hvartill skatten användes. Nu är statens första ändamål att skydda till person och egendom, dernäst att befordra den andliga och materiela utvecklingen, hvaraf följer, att skatt bör vara af tvåfaldig art, nemligen person-

lig skatt och egendomsskatt. Den direkta beskattningen är obestriddig den enda, som stödjer sig på en riktig grund, men den medför svårigheter att kunna bestämma den inkomst, som den skattdragande har af sitt arbete och af sin egendom, och i följd deraf svårigheten att kunna utröna det belopp, som bör påföras den skattskyldige. Den indirekta beskattningen åter har sin förklaringsgrund i det gamla ordspråket: mundus vult decipi. ergo decipiatur. Man vill ej veta af och känna, att man skattar, eller, rättare sagdt, man vill genom ett självbedrägeri söka inbilla sig detta. Den indirekta skatten har det företräde, att för dess utbekommande icke erfordras kraf eller utmätning, den är rättvis endast i den mån som den drabbar de skattskyldige efter samma grund som den direkta skatten, och den är i det afseende berättigad, att större konsumtion förutsätter större tillgångar och sålunda leder till större indirekt skatt.

Angående den skatt, som utgör föremål för Bevillnings-Utskottets förevarande betänkande, yttrar Utskottet sjelf, "att få beskattningsartiklar mera för sig sakna giltig theoretisk grund är denna, hvilken för sin uppkomst och tillvaro hufvudsakligen har sitt stöd i det rent praktiska skäl, att den är ett icke obeqvämt sätt att bereda statsinkomst". Vid sådant förhållande torde emellertid Utskottets resonnement angående det ringa belopp, hvartill stämpelpappersbevillningen uppgår, svårigen hålla streck, ty enligt Utskottets beräkning skulle den uppgå till dubbelt så mycket som de personela afgifterna och till $\frac{3}{4}$ af bevillningen för fastighet samt för kapital och arbete, eller just de skatter som stödjade sig på den riktigaste grund. Stämpelskatten kan verkligen till en viss grad försvaras, nemligen till de delar, som finnas bestämda i vår nu gällande stämpelförfattning, enligt hvilken stämpel skall utgå för sådana handlingar, som medföra en vinstgifvande rättighet och för sådana, som inlemnas till eller utgå från domstolar och myndigheter, emedan stämpelafgiften kan anses såsom ett lämpligt bidrag till upprätthållande af sådana rättsinstitut. Men för den skatt, som Utskottet i förevarande betänkande föreslagit för skuldebref, räkningar och andra fordringsbevis, som icke företes inför offentlig myndighet, synes ingen giltig theoretisk grund förefinnas. Jag skall sedermera söka visa, huru en sådan skulle slå sig ut i praktiken.

Mig synes, att ur theoretisk synpunkt finnes för en sådan skatt ingen annan grund än dess åtkomlighet eller att den sätter staten i tilfalle att taga hvad staten kan. Det är samma princip, som ligger till grund för brandskattningen i ett eröfradt land; man tager utan att fråga efter, hvad rätt man kan hafva att taga.

En skuldsedel är icke något annat än ett bevis om en fordran, och lagen stadgar i 9 kap. Handelsbalken i sådant hänseende, att försträckning bör ske i tvänne vittnens närvaro eller ock bref tagas derå. Då den sålunda framställer dessa två bevisningsmedel såsom lika giltiga, torde man med skäl kunna fråga, hvarföre icke då, såsom Utskottet föreslagit, stämpel skulle fordras såsom vilkor för ett skuldebrefs giltighet, man äfven bör stämpla vittnen, när sådana utgöra bevis på en fordran.

Ser man åter på följderna af den kontroll, som Utskottet ansett nödig för den föreslagna stämpelns behöriga utgörande, tala icke heller dessa till förmån för skatten. Denna kontroll skulle blifva särskild för utgifvare och särskild för mottagare af ett skuldebref. Hvad utgifvaren beträffar, så tror jag, att det af Utskottet föreslagna stadgande skulle blifva ett verksamt medel att bringa oförvitliga medborgare i kontakt med brottmålslagen. Det skulle lätt kunna hända, att man vid uppgörande af en affär icke hade det lilla stämpelmärket till hands och att man derföre underlät att med sådant belägga de fordringsbevis, man upprättade; det kunde äfven lätt hända, att man saknade kännedom om ifrågavarande föreskrifter, emedan man icke kunde föreställa sig, att ett aftal mellan två enskilda personer skulle behöfva stämpelbeläggas; och man skulle möjligen icke erhålla någon kunskap om, att man begått en lagstridig handling, förr än man finge plikta derför. Huru lätt en sådan vårdslöshet kan ske, visar sig bäst af den stora mängd bref, som i saknad af frimärken icke blifva af postverket befordrade, och kunna sådana misstag ske i afseende å frimärken, som äro lätt tillgängliga, hvilkas behöflighet hvar och en lätt kan tänka sig, och hvilkas påläggande det egna intresset ovilkorligen betingar, lära väl sådana misstag mycket lättare kunna göras i afseende å de stämpelmärken Utskottet velat införa. Dessa anmärkningar mot Utskottets förslag äro dock icke de viktigaste, utan de väsendtligaste hinder mot Utskottets förslag ligga i de stadganden, som afse de skyldigheter och den risk, som mottagaren af ett fordringsbevis skulle vara underkastad. Utskottet har nemligen föreslagit det stadgande, att, om en skuldsedel icke är behörigen med stämpel försedd, skall den inför lag anses ogiltig. Jag fruktar, att, om ett sådant stadgande blefve i lag infördt, det skulle komma att föranleda svåra rättsförvecklingar, hvilkas utredning skulle försätta domstolarne i ganska stort bryderi. Möjligen skulle den åsigt kunna göra sig hos domstolarne gällande, att, äfven om gäldenären erkänt skuldsedeln riktighet, domstolen dock, på grund deraf att fordringsbeviset icke vore med behörig stämpel försedt, skulle förklara krafvet ogiltigt, men jag tror icke, att ett sådant förfarande skulle vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande. Den person, som innehar en skuldsedel, hvilken icke vid dess utförande blifvit med stämpel belagd och mot hvars giltighet anmärkning af sådan anledning blifvit framställd, kunde med skäl antaga, att, om han belade skuldebrevet med behörig stämpel, all rättfärdighet vore uppfylld, men så är dock icke förhållandet, ty förslaget innehåller, att stämpelmärken böra makuleras genom påskrift af dag och år, då handlingen blifvit med stämpel belagd, äfvensom af namnet eller begynnelsebokstäfverna i namnet å den, som verkställt stämpelbeläggnigen. Om då en innehafvare af en ostämplad skuldsedel skulle, för att åt densamma gifva laglig giltighet, belägga den med stämpel och makulera denna med namnet å utställaren, hvilken det enligt förslaget skulle åligga att stämpeln anskaffa och för beläggning ansvara, skulle tvifvelsutan denna person blifva för förfalskning tilltalad och dömd, men jag hemställer, huruvida det kan vara lämpligt att på detta sätt ut-

lägga snaror för oförvitliga medborgare och inveckla dem i rättgångar.

Den hufvudsakligaste anmärkningen mot förevarande förslag är dock, att det skulle utgöra en ganska väsendtlig ändring i civillagen och att det icke kan tillkomma en bevillningslag att stadga, att handlingar, som icke äro försedda med stämpel, skola anses såsom ogiltiga inför lagen, eller innehålla något stadgande om den bevisningskraft, som i öfrigt i laga form upprättadt fordringsbevis skall medföra. Handelsbalkens 9 kap. 1 § stadgar, i hvilken form skuldebref skola utfärdas för att vara lagligen gällande, men den innehåller icke något stadgande, att de skola vara med stämpel belagda, och således skulle ovilkorligen den ifrågavarande föreskriften i stämpelförfattningen innefatta en ändring i civillagen. Det kan tillkomma bevillningslagen att stadga, att en handling icke får mottagas af domstol utan att vara med stämpel belagd, men deremot kan en bevillningslag icke inskränka en handling lagliga kraft. I Rättegångsbalken stadgas, att domaren skall noga pröfva beskaffenheten och riktigheten af skriftliga bevis, men om nu i stämpelförfattningen stadgades att en handling, som icke är belagd med stämpel, är ogiltig, skulle ju denna domstolens pröfningsrätt upphävas. Jag får slutligen anmärka, att oaktadt förslag för några år sedan framställdes, att förbudet mot tryckta assignationer skulle upphävas, men detta förslag, ehuru det vann ganska mycket understöd, afslogs och förbudet således ännu kvarstår i lag. Utskottet dock nu föreslagit, att assignationer må på förhand stämplas, och sålunda upphävt ett civil-lagstadgande, som icke faller inom Bevillnings-Utskottets lagstiftningsområde.

Jag får på de af mig nu anförda skäl vördsamt anhålla om afslag å den nu föredragna punkten.

Herr von Koch: Det yttrande, som af den näst föregående tälaren blifvit afgifvet, var så omfattande och bevisande, att det icke torde behöfva tilläggas mycket, för att man skall komma till det resultat, som jag i denna fråga anser önskligt, eller att Bevillnings-Utskottets förevarande förslag måtte blifva af Riksdagen förkastadt. Det är visserligen sannt, att all skatt är ett ondt och att man, då man vill pålägga en skatt, egentligen har att välja emellan hvad som jemförelsevis är ett mindre och ett större ondt, men det är icke nog med, att man förklarar den af Utskottet nu föreslagna skatten vara olämplig, utan det är en skyldighet för den, som det gör, att äfven föreslå något annat sätt att bereda större inkomster. Det beskattningssätt, som jag ur theoretisk synpunkt anser i främsta rummet böra användas, är beskattningen af inkomst, sedan skattefrihet beviljats för ett så stort belopp, som en tarflig familj kan behöfva för sin utkomst, i hvilket belopp dessutom bör inberäknas den indirekta beskattningen på de förnödenhetsvaror, som äro för dem behöfliga. Dernäst torde öfverflödsartiklar vara det lämpligaste beskattningsföremål och i tredje rummet anser jag beskattning af andra konsumtionsartiklar eller lefnadsförnödenheter böra ifrågakomma. dock under förutsättning att det skattefria beloppet blifvit så högt tilltaget, att

man icke neddrager mängden af skattskyldige till tiggerhopen. Om vi nu fråga oss, huruvida vi ansträngt oss allt hvad vi kunnat för att på dessa trenne sätt bereda staten behöfliga skattebidrag, så svarar jag derpå ett obetingadt *nej*. Under sådana förhållanden torde det icke vara skäl att använda ett sådant nytt beskattningssätt, som Utskottet här föreslagit, hvars olägenheter redan blifvit påpekade och torde vara för denna upplysta Kammare så i ögonen fallande, att man väl icke ytterligare kan behöfva framhålla dem, för att Utskottets förslag skall af Kamrarne förkastas.

Jag vill endast tillägga några ord med afseende å de skäl, som Utskottet anført för sitt förslag, och den erfarenhet Utskottet i denna fråga förmått sig hafva hemtat från andra länder. Det är visserligen sannt, att en sådan skatt som den nu föreslagna finnes införd i flera andra länder. men, såsom de fleste tänkare och statsekonomer erkänna, hafva dessa skatter tillkommit under semi-barbariska tider och tider af stor nöd, då man icke kunnat hitta på något annat beskattningssätt. Dessa skatter hafva sedermera qvarstått och man har t. ex. i England endast med största svårighet kunnat befria sig ifrån den ena efter den andra af dessa gamla skatter. Vi veta, huru många människolif afskaffandet af kornlagarne i England kostat och man må icke tro, att en skatt är till sin princip riktig derföre att den fördragits i ett annat land. Jag vet att det plågar Herrarne och isynnerhet några af våra lagstiftare, som tillhöra den peripatetiska sorten, att höra läsas högt ur bok, men det är obestrifligen mycket upplysande att läsa hvad John Stuart Mill och flera andra utmärkta skriftställare säga om dessa skatter. Jag vili emellertid icke recitera deras åsichter, för att icke allt för mycket taga i anspråk uppmärksamheten hos en värd talare, som i dag, ovanligt nog, varit af den godheten att sitta stilla och höra på hvad jag sagt. Jag vill endast erinra om ett yttrande af Mill, att dessa skatter numera qvarstå endast i några semi-barbariska stater, till hvilka den europeiska civilisationen ännu icke nått.

Jag torde icke behöfva anföra mera för förkastande af Utskottets förslag, men jag vill dock kasta en sidoblick på de närbeslägtade beskattningsföremål, Utskottet ansett lämpliga. Hvad stämpel å assurancesqvitton beträffar, så synes en sådan beskattning ingalunda lämplig, emedan man derigenom skulle beskatta den mänskliga omtanken och försigtigheten. Åtskilliga af dessa föremål äro sådana, att man skulle komma att beskatta själva verktygen och bevismedlen för affärsverksamhet. Att beskatta postremissvexlar kan icke vara lämpligt, ty dessa äro icke annat än ett medel, hvarigenom man transporterar penningar, ett medel hvarigenom man till hufvudsakligaste delen förekommit de förr så vanliga poströfverierna, och jag har under min embetstid haft för mycket att göra med poströfvere för att på något sätt vilja förqväfva den nyttiga inrättning, som kallas postremissvexlar.

Jag hoppas, att det må gå med detta förslag som det för några år sedan gick med ett förslag af den store Gladstone, då han hade hittat på en ny skatt, nemligen på collys. Hos honom infunno sig nemligen stora deputationer, hvilka yttrade: Beskatta oss och vi

skola betala, men plåga oss icke, ty det kunna vi icke tåla. Han måste ock återtaga denna skatt, och jag hoppas äfven, att förevarande förslag skall röna det öde, att det måste återtagas. De utmärkte ledamöter i Banko-Utskottet, som utarbetat detsamma, få trösta sig deröfver, huru hårdt det än kan vara att nödgas äta upp sina egna barn, men, såsom jag nämnt, de hafva i den vägen stora föredömen af andra utmärkte statsmän. Detta förslag utgör enligt min tanke ett talande bevis derpå, att äfven kloka höns kunna värpa vindägg.

Jag anhåller på de af mig nu anförda skäl om afslag å Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Friherre af Ugglas: Jag beklagar, att jag kommit att begära ordet efter tvänne talare, med hvilka jag i slutet måste instämma, och skulle verkligen helst hafva önskat, att någon af mina motståndare här uppträdt, så att jag fått tillfälle att vederlägga skälen för detta förslag. Hvad jag emellertid först vill yttra är, att jag tror, att de beskyllningar, som mot Bevillnings-Utskottet blifvit framkastade, derföre att det framkommit med detta förslag, tåla vid att litet modifieras. Jag ber eder, mine Herrar, komma ihåg i hvilken ställning Utskottet befunnit sig. Vid riksdagens början förelåg en framställning från Kongl. Maj:t om ökade anslag för nästa statsregeringsperiod, uppgående till sex millioner riksdaler. Man måste derföre redan från början arbeta under den förutsättning, att Kongl. Maj:ts proposition i denna del och i hela sin utsträckning för öfrigt skulle vinna bifall. Då emellertid, åtminstone inom denna Kammare, många hyllade den åsigten, att det icke för dessa utgifter bestriidande vore lämpligt att upptaga lån, så fanns det för Bevillnings-Utskottet ingen annan utväg än att försöka utfinna nya inkomstkällor, och derföre såg sig Utskottet omkring öfver allt, hvarrest tillgångar skulle kunna beredas. Ställningen har emellertid nu i väsendtlig mån förändrats, sedan Kongl. Maj:ts förslag om en ny arméorganisation i sina hufvudsakligaste delar icke vunnit Riksdagens bifall. Jag ber med afseende härå att endast få framlägga några faktiska upplysningar, hvaraf hvar och en sedermera må draga sina slutsatser.

Kongl. Maj:t har ifrågasatt, att ett belopp af högst sex millioner riksdaler skulle anvisas för utomordentliga behof att utgå under åren 1871 och 1872. I detta belopp hafva redan genom Riksdagens beslut ganska betydliga nedsättningar egt rum; så har t. ex. uti hvad Kongl. Maj:t begärt för fästningsbyggnader under denna tid redan blifvit afprutadt ett belopp af 509,000 R:dr. Det är också klart, att största delen af det anslag, två millioner etthundratusen riksdaler, som Kongl. Maj:t begärt för intendenturbehof, till följd af försvarsfrågans utgång icke kommer att utgå, och jag tror mig icke träda grannligheten för nära, då jag säger, att det högsta belopp, som af någon ledamot inom Stats-Utskottet för detta ändamål blifvit ifrågasatt, belöper sig till 800,000 R:dr, och således kunna vi i detta anslag påräkna en nedsättning af 1,300,000 R:dr. Vidare har Riksdagen afslagit Kongl. Maj:ts nådiga proposition om en kasern för

Svea artilleri-regemente, för hvilket ändamål Kongl. Maj:t för åren 1871 och 1872 hade begärt ett belopp af 550,000 R:dr. Dessliques har Riksdagen afslagit Kongl. Maj:ts hemstallan om anslag till en kaseren i Wisby, hvilket visserligen endast gör en besparing af 42,000 R:dr, men som dock måste tagas med i räkningen. Dessutom återstår ännu att pröfva åtskilliga föreslagna anslag till byggnader för beväringen och landstormen, af hvilka jag visserligen vill hoppas att någon större del må kunna anvisas, ehuru sådant, hvad landstormen angår, icke kan komma i fråga, enär förslaget derom icke blifvit af Riksdagen bifallet. Sammanlägger jag dessa afprutningar, som redan blifvit gjorda, eller som man kan taga för gifvet skola komma att göras, så kommer jag till ett belopp för åren 1871 och 1872 af 2,500,000 R:dr. Dessutom har det förefallit mig vara klart, att till följd af arméfrågans utgång åtskilliga af Kongl. Maj:ts förslag rörande den ordinarie statsregleringen komma att lida en icke öväsändtlig nedprutning, och jag tror, att det blir icke obetydligt öfver en half million, som till följd af Riksdagens beslut rörande denna fråga kommer i den ordinarie statsregleringen att nedsättas. Jag vill icke framställa något förslag om statsregleringens ordnande, men på grund af hvad jag nämnt, torde Kammaren inse att de behof, som vid Riksdagens början förefunnos, och som berättigade Utskottet att framlägga förevarande förslag, nu i väsendtlig mån förminskats.

För mig har detta skäl utgjort snart sagdt en uteslutande anledning, hvarföre jag icke velat ingå på någon förändring i stämpelpappersförordningen. Jag har emellertid dertill några andra skäl, hvilka jag ber att få för Kammaren framlägga.

I afseende på lämpligheten att beskatta skuldsedlar med stämpelpapper, så kan jag nästan instämma i hvad Herr von Gegerfelt derom yttrade, ty jag inser fullkomligt, hvilka ofantligt stora svårigheter, som dermed skulle vara förenade. Inom Utskottet, der man ej heller förbisåg detta, framkastades ett bemedlingsförslag, hvilket jag för min del ansåg mera tillfredsställande, och hvilket gick ut på, att icke skuldsedlar och vexlar af alla slag skulle med dylik stämpel beläggas, utan att derifrån borde vara befriade åtminstone de, som voro betalbara vid anfordran och således i allmänhet icke representerade några verkliga affärer. Detta förslag vann emellertid icke Utskottets bifall. Jag tror således, att Herr von Gegerfelt i afseende på sjelfva saken har fullkomligt rätt, och om dertill kommer, att man icke behöfver begagna denna utväg vid innevarande riksdag, så kan jag för min del icke se något skäl, hvarföre vi skulle tillgripa densamma.

Jag kan icke underlåta att meddela Kammaren några upplysningar om denna frågas historik här i landet. Samtidigt med det att stämpelskatten infördes i snart sagdt alla europeiska stater under 1600-talet, så vann denna beskattningsmethod uppmärksamhet äfven hos oss, och man stadgade genom en förordning af år 1660, att alla slags handlingar, äfven enskilda, skulle med stämpel beläggas. Denna skatt åtogs till en början endast för 3 år och upphäfdes år 1664, men återupplifvades åter 1686 och undergick sedermera åtskil-

liga modifikationer. I föreskrifterna derom bibehölls dock alltid, att alla dylika handlingar, äfven då de icke företeddes inför domstol, skulle vara med stämpel försedda. År 1748 deremot beslöt Riksdagen, på grund af framställda klagomål, att kartebeläggning af dessa handlingar endast skulle ega rum, då de framvisades inför domstol eller exekutor, ett stadgande, som under hela den följande tiden varit den gällande lagen i Sverige.

Hvad det många gånger åberopade exemplet från England beträffar, så ber jag, med afseende derå, att få instämma i hvad Herr von Koch yttrat. Förhållandet är nemligen der, att sedan stämpelskatten infördes på 1670-talet, så har den sedan dess oafbrutet egt bestånd, hvarföre handeln och den allmänna rörelsen vetat af den under hela tiden och således icke nu kan röna något synnerligt men deraf. Helt olika är deremot förhållandet i Sverige, ty här har man en gång tagit bort den och vill nu åter införa densamma, hvilket jag icke tror vara välbetänkt, aldraminst då en sådan åtgärd icke oundgängligen är af behofvet påkallad. Jag ber tillika att få påpeka en sak, och det är, att man enligt min tanke förföre högst oriktigt, om man beslöte en sådan beskattning för den eventualitetens skull, att vi vid nästa riksdag kunde komma att behöfva ökade inkomster. Jag tror, att vår skyldighet är att bestämma statsregleringen blott för den tid, som är, och icke att utsträcka vår förutseende verksamhet till en mera aflägsen framtid.

Om emellertid alla dessa skäl icke skulle vara tillräckliga för att motivera det slut, hvartill jag i frågan kommer, så måste jag på det aldraminimale lägga vikt på ett af de skäl, som Herr von Gegerfelt antydt. Det står nemligen i 28 punkten af Utskottets betänkande, att hvarje sådan handling, som icke blifvit med behörig stämpel försedd, "vare inför lag ogiltig". Ett sådant stadgande är verkligen alldeles nödvändigt, så vida man vill ingå på ett ovilkorligt åläggande af denna beskattning; det är samma vilkor, som är föreskrifvet i England och Frankrike, och jag tror icke att man kan hitta på någon annan verksam kontroll.

Då man nu vill föreskrifva att enskilda handlingar skola beläggas med stämpelpapper, så vågar jag tillika påstå, att Riksdagen icke kan fatta ett sådant beslut i frågans nuvarande ställning. Vår allmänna civillag bestämmer nemligen, huru skuldsedlar skola vara beskaffade för att vara giltiga, och jag tror ej, att Riksdagen kan på Bevillnings-Utskottets förslag besluta några ytterligare vilkor för deras giltighet, ja jag tror ej en gång, att det hade varit riktigt rätt, om detta förslag blifvit framlagdt af ett sammansatt Bevillnings- och Lag-Utskott, ty dylika bestämmelser böra icke hafva sin plats i Bevillnings-förordningen, utan, om man vill antaga en förändring i lagens bestämmelse i detta fall, så måste man för sådant ändamål framställa förslag till en särskild författning.

På dessa skäl, som jag icke vill närmare utveckla, anhåller jag för min del att få sluta mig till den proposition, som af Herr von Gegerfelt blifvit yrkad.

Herr von Geijer: Då jag i Utskottets plenum biträdde det

förevarande förslaget till stämpelpappersförfattning efter väsendtligen nya grunder, var jag icke främmande för den tanken, att så välgrundade anmärkningar här kunde komma att framställas emot detta förslag, att jag skulle blifva nödgad att i vissa delar frångå min mening. Jag måste bekänna, att så inträffat; och får öppet förklara, att jag fullkomligt instämmer i Herr von Gegerfelts yttrande, rörande det stadgandet, som visserligen icke omhandlas i den nu föredragna punkten, men som sedermera kommer att utgöra föremål för våra öfverläggningar, att stämpelbeläggning på skuldsedlar är ett vilkor för deras lagliga giltighet. Jag anser ock, att förslag till sådant stadgande rätteligen bort af sammansatt Lag- och Bevillnings-Utskott, men ej af Bevillnings-Utskottet ensamt, framläggas.

I öfrigt ber jag att med några ord få bemöta de föregående talarne, hvilka — såsom det mig synes — nog strängt hafva klandrat Utskottet derföre, att Utskottet framlagt ifrågavarande förslag till ny stämpelpappers-förordning. Den förste talaren yttrade, under ogillande af förslaget, att hvarje beskattning bör hvilas på rättvis grund, och detta är naturligtvis obestriddigt. Han sökte vidare förklara hvilken beskattning vore rättvis och hvilken beskattning vore orättvis; men jag kunde icke förmärka att han närmare utredde denna sak, än att han till det förra slaget räknade de direkta och till det sednare slaget de indirekta skatterna, utan att definiera skillnaden dem emellan. Jag tillåter mig i anledning häraf nämna, att uppställandet af en bestämd definition utaf begreppet direkt beskattning i motsats till indirekt är en svår sak. Jag har läst flera statsekonomiska skrifter i detta ämne, och jag har funnit, att de äro med hvarandra föga öfverensstämmande.

Den andra talaren i ordningen har också funnit Utskottets förslag till behörig stämpelpappersafgift helt och hållet förkastligt. Men i olikhet med den förste talaren påvisade han i tydliga ord den väg Riksdagen borde beträda för att bereda ökade statsinkomster. Dessa kunna, enligt hans tanke, lämpligen åstadkommas genom upptagande af inkomstskatt, det vill säga en skatt, som hvarje medborgare erlägger i ett fixt förhållande till sin nettoinkomst. Häröfver yttrade han sig emellertid på ett sådant sätt, som finnes redan i vårt land en lag för upptagande af så kallad inkomstskatt.

En dylik lag har dock Sverige icke ännu och får den troligtvis ej heller, åtminstone icke i vår tid.

Dermed vare huru som helst, så tror jag i allt fall, att inkomstskatter äro lämpliga blott för fyllandet af statsbehof, som uppkomma af tillfällig anledning och för kortare tid, men att deremot en nödig befunnen permanent skatteförhöjning under en längre följd af år fördrar anlåtandet af helt andra skattetitlar än bevilling af nettoinkomsten.

Det är med hänsyn härtill som Utskottet ansett sig pligtigt framlägga förslag till förhöjning i stämpelpappersafgiften.

Jag skall icke vidare uppehålla mig i denna sak, utan ber endast att få tillägga några ord med afseende på Friherre af Ugglas' yttrande. Han nämnde, att derest man icke stadgade kartebelegg-

ning af skuldsedlar såsom ett vilkor för deras lagliga giltighet, så skulle hela den nya beskattningen blifva helt och hållet betydelselös.

Jag erkänner, att äfven jag trodde så till en början, men efter att hafva betänkt hurusom uti en del af de länder, som taga upp betydliga summor medelst stämpelafgift, ifrågavarande vilkor icke finnes föreskrifvet, har jag kommit till den öfvertygelsen, att icke heller vi här i Sverige skulle behöfva stadga något sådant. I Danmark är, efter hvad jag kunnat finna, stämpelbeläggning icke vilkor för handlingens laglighet, och ändock inflyta mycket ansenliga summor på denna väg till statsverket. Jag tror mig äfven veta, att man der aldrig skrifver skuldsedlar på annat än karteradt papper, vare sig nu att detta förhållande beror på de något höga böter den måste erlägga, hvilken till brott emot stämpelpappersförordningen blifvit förvunnen, eller uppkommit af pligtkänsla och sedvana.

Jag vill icke längre uppehålla Kammaren med ordande i denna fråga, sedan jag sökt framhålla, hurusom bevillnings-Utskottet bjudit till att gå till väga med all möjlig omtänksamhet vid afgifvande af förslag till bevillningar för statsinkomstens höjande till erforderligt belopp.

Friherre Raab. Adam: Då jag är motionär i denna fråga, så torde det tillgifvas mig, att jag nu går att derom yttra mina åsigtter. Först och främst vill jag hembära Utskottets majoritet min tacksamhet, derföre att den tagit frågan i öfvervägande och tillika uttrycka mitt hopp att denna, oaktadt de svårigheter, som hvarje förslag till ny beskattning måste röna i början, dock småningom måtte vinna erkännande.

Jag ber först att med några ord få vända mig till Herr von Gegerfelt, som frankastat den viktiga frågan om den direkta och indirekta beskattningens företräden. Äfven jag har läst något i detta ämne, visserligen icke så mycket, ej heller sett frågan från så theoretisk synpunkt som han; men jag må uppriktigt förklara, att af allt hvad jag erfarit i den vägen, och af hvad som i det praktiska lifvet förekommit mig enklast och tydligast, har min öfvertygelse blifvit stadgad, att vi liksom andra länder borde gå på den indirekta beskattningens väg, det vill säga lägga afgifter på konsumtionen af sådana artiklar, som tåla beskattning, och derigenom bereda den ofantliga fördelen att skatterna komma att erläggas liksom frivilligt. Jag skulle kunna anföra många exempel för att bestyrka mitt påstående. Jag har medtagit Almanach de Gotha för att bevisa mitt påstående, ifall någon skulle sätta sådant i fråga, att i alla andra länder har man slagit in på den vägen i mycket högre grad än här i Sverige. Särskildt ber jag få framhålla Amerikas exempel. För åtta dagar sedan var en ledamot af Andra Kammaren hemma hos mig på ett vänligt besök; han talade då om jernvägarne, men emedan jag ännu mera intresserade mig för försvarsfrågan, fördes talet snart in på detta ämne, och fråga blef om hvarifrån vi skulle taga penningar till de stora utgifter, som skulle förorsakas af den nya arméorganisationen. Till följd häraf kom äfven den indirekta beskattningen på tal, och min gäst sade då, att "i Amerika, der finnas

ju inga skatter, åtminstone uppgifves det såsom motiv, hvarföre så stora emigrantskaror nu ditflytta“. Jag visade honom då just i denna lilla Almanach, att öfver hufvud taget är hvarje person i Amerika mer än tre gånger så högt beskattad som vi här i Sverige, men dock är att märka, att största delen af denna beskattning utgår på den indirekta vägen, hvarföre den icke kännes så obehaglig, som då man hemsökes med en stor debetsedel. Jag får säga, om man tänker efter huru skatterna blifva uttaxerade om de uttagas på den direkta vägen, såsom bevillningen hos oss, så skall man finna, att det icke är några andra än embetsmännen som kunna träffas fullt rättvist af detta slags beskattning, ty deras lön känner man. Men jag vill fråga, huru det är bestäldt med rättvisan i detta system för andra personer? Om en fastighetsegare med 100,000 R:drs egendom och 75,000 R:drs skuld skall betala för dessa 100,000 R:dr en hög afgift, såsom om han i verkligheten vore egare af en så stor summa, är det rättvist? En näringsidkare vet icke vid årets början hvilken inkomst han kan få under det löpande året, och på samma sätt förhåller det sig med jordbrukaren. Ingen utom embetsmannen är säker om sin inkomst, och således synes det mig, som om på den direkta beskattningens vägen ingen rättvisa skulle kunna åstadkommas.

Det förefaller mig besynnerligt, att man härmedagen tvärt emot de åsikter, man nu tyckes följa, beslöt att höja bränvinskatten med 10 öre per kanna, hvilket jag då och några andra med mig liktänkande satte oss emot, emedan vi ansågo, att denna skatt icke tryckte rättvist, utan hufvudsakligen drabbade den fattiga befolkningen. Oakadt detta beslöt Riksdagen likväl den föreslagna förhöjningen, men nu deremot säger Bevillnings-Utskottet i sitt betänkande, "att det kan icke förnekas, att dessa indirekta skatter, hvilka i och för förbrukningen af dermed belagda artiklar utgå, till sin afdra hufvudsakligaste del drabbat och måste drabba de klasser i samhället, hvilka äro lika öfverlägsna i antal som underlägsna i förmåga att uppbära den öfvervägande skattebördan och derjemte minst ega tillfälle att inse och göra gällande sina berättigade anspråk på skattebördornas rättvisa och billiga fördelning“. Någon svårighet att öka skatten på bränvinet ansåg man emellertid icke förhanden, ehuru det är de fattiga klasserna, som få betala den. Den afgift deremot, som här är föreslagen, komme enligt min tanke att endast obetydligt drabba de fattigare klasserna, men hufvudsakligen dem, som hafva större affärer, och om någon af dessa råkar att hafva delabrerade affärer, så gör det väl ej så mycket, om, ifall han får betala mer än hans inkomster medgifva, hans konkurs kommer något förr än i annat fall varit händelsen.

Jag ber nu att med några ord få vända mig mot Herr von Gergerfelt. Han har sagt, att dessa stadganden skulle förleda till brott, ty mängden skulle utfärda skuldsedlar utan att belägga dem med karta, under förhoppning att de aldrig skulle komma att för domstol företes. Men så är det ju ock med den, som t. ex. säljer bränvin i snyg, han tror väl icke, att han skall blifva upptäckt, och likaså den, som hurendrejar, hoppas väl, att hans företag skall lyckas, och

likväl har jag icke hört, att någon af dessa skäl sätter sig emot bränvinsskatten eller tullbevillningen.

Att följden skulle blifva så särdeles svår för domstolarne, samt att de skulle sättas i förlägenhet i fråga om bevisningens pröfning, kan jag icke heller tro. Herr von Geijer har nyss sagt, att man i Danmark icke har den stränga påföljden, att skuldsedlar skola vara utan laga kraft, då de icke äro stämpelbelagda, utan att man der i stället har föreskrifvit höga böter. Det är möjligt, att sådant kan vara tillfyllestgörande, men i alla fall vädjar jag till den store juristen, om icke, då gäldenären sjelf erkänner sin skuld, förbindelsen skall hafva laga kraft, och personen vara skyldig att betala, äfven om en försummelse af ifrågavarande slag egt rum. Jag tror verkligt, att Herr Hofrättsrådet sjelf i sådant fall skulle döma honom att betala, ifall han sjelf erkant skulden.

Herr von Koch har gifvit oss underrättelse om åtskilliga förhållanden i England, och huru man der betraktar denna skatt. Han påstod nemligen, att man der anser den som ett gammalt ondt, hvilket man icke lyckats aflifva; händelsen gjorde emellertid, att jag i går kom att läsa i en tidning, att engelska ministären föreslagit att betydligt öka en direkt beskattning, hvilket förslag visserligen blef återtaget, men det missnöje det väckte visar dock, att åsigtorna der i landet icke måtte vara fullt sådana som Herr von Koch anser dem vara.

Friherre af Ugglas har gladt oss med den upplysningen, att så stora summor icke skulle vara erforderliga att fylla statsbristen, men jag får säga, att jag alldeles icke är glad deröfver, utan att det smärtar mig, att vi icke skola behöfva de summor, som blifvit begärda för vårt försvar. Jag ser emellertid med nöje, att Särskilda Utskottet tillstyrkt rätt stora belopp för detta ändamål, och jag är säker om att den ärade Friherren skall med mig rösta bifall dertill. Under sådana förhållanden tror jag ej, att vi skola kunna reglera staten så, att vi icke behöfva upplåna något utöfver det för jernvägsbyggnader erforderliga belopp, eller öka bevillningen. Jag ber att få erinra, att i Kongl. Maj:ts proposition förekommer såsom sätt att anskaffa medel till utgifternas betäckande, att vi för nästa år skulle upplåna 7,130,000 R:dr. Vill man låna så länge man får, så kan man visserligen nu undvara ökad beskattning, men en gång skola lånen betalas, och därför tror jag, att det vore mycket bättre, om vi undveke att gå den vägen och icke kastade allt på våra efterkommande.

Det är besynnerligt, att hvad man än föreslår i beskattningssväg så väcker det motstånd. Talar man om konsumtionsskatter, så säges det, att den fattige får betala dem; föreslår man skatt på tobak, så vill man lika litet lyssna dertill, såsom jag hört af den utgång mitt förslag derom rönt i Bevillnings-Utskottet. I andra länder har man emellertid icke blott stora afgifter på stämpelpapper, utan man har skatt på tobak och öl, såsom förhållandet är i Norge, der skatten på denna sista vara inbringar ungefär 1,000,000 R:dr. hvilket icke är så obetydligt för ett så litet land. Att det emellertid åtminstone för det närvarande icke skulle lyckas, att hos oss införa en dylik

beskattning, derom är jag fullt öfvertygad. Äfven qvarnskatten är i flera länder erkänd och begagnad, hvarjemte man har fönsterskatt, kaleschskatt och till och med perukskatt. En skatt som man hos oss många gånger föreslagit att öka, är bevillningen på de enskilda bankerna, men då man hemställer derom, är det som att sticka en syl i näsan på visst folk, och ett sådant förslag kan omöjligen gå igenom. Jag frågar då, hvar skola vi slutligen taga penningar? Jag vill icke påstå, att det sätt, som här är föreslaget, är det bästa, men när man icke vill gå in på någon annan väg, så är jag mycket tacksam för att man åtminstone på detta sätt vill åstadkomma en beskattning, som är mindre känbar och tryckande och mindre förargelseväckande än den direkta samt mindre orimlig än den allmänna bevillningen. På denna grund yrkar jag bifall till Utskottets betänkande och hoppas, att Kammarens majoritet måtte instämma med mig derutinnan.

Herr Bennich: Jag befinner mig i en mycket egendomlig ställning inför Kammaren, då jag å ena sidan vid föregående tillfällen nästan alltid motsatt mig skatteförhöjning, isynnerhet af den beskaffenhet, som nu är i fråga, och å andra sidan nu nödgats deltaga i utarbetandet af ett förslag att införa en ny skatt, om hvilken jag på förhand kunnat inse, att den skulle mottagas med mycken obenägenhet, synnerligast i denna Kammare. Jag tror likväl, att förhållandena nu äro väsendtligen förändrade mot hvad de voro vid de föregående tillfällen, då vi öfverlade om ökad beskattning. Under de föregående åren hade vi endast *normala* utgifter att bestrida. Vi hade dessutom att taga i betraktande att landet lidit af flera års missväxter och ekonomiskt betryck. Under sådana förhållanden måste man med stor varsamhet taga hvarje steg, som gick ut på att öka skatterna. Nu åter befinna vi oss i ett *abnormt* förhållande med afseende på våra behof, som så högst betydligt ökats. Deremot har landets tillstånd lyckligtvis så förbättrats, att man, utan att utöfva något vådligt tryck, skulle kunna öka skatterna.

Beträffande sättet att fylla behofven har af Kongl. Maj:t föreslagits att anlita låneutvägen. Denna method har, efter hvad Bevillnings-Utskottet tyckt sig förmärka, icke af Riksdagen blifvit omfattad med särdeles mycken benägenhet. Man har i allmänhet tyckts vilja fylla de löpande behofven, tillfredsställa de stora anspråken för försvarsverkets ordnande genom en ökad beskattning, och vid sådant förhållande har det för Bevillnings-Utskottet blifvit en ofvislig pligt att se till, under hvilka former dessa nya skatteinkomster skulle kunna uppenbaras, utan att någon eller några vissa samhällsklasser derigenom komma att alltför hårdt tryckas, för att icke säga förtryckas. Det har icke kunnat undgå eder uppmärksamhet, mine Herrar, hvad Utskottet dessutom i inledningen till detta betänkande erinrat, att de egentliga konsumtionsavgifterna, tull- och bränvinsskatt, redan så hårdt trycka på den stora massan af vårt folk, som har att uppbära största anparten af dessa afgifter, att man nödvändigt måste se sig om efter skatteinkomster, hvilka utgå från de mera lyckligt lottade samhällsklasserna. I denna Kammare torde

torde icke så stora betänkligheter uppstå vid att öka tullen på kaffe och socker med ett eller annat öre, men jag tror, att något sådant skulle möta så mycket större motstånd i Andra Kammaren, och jag måste tillägga, att jag tror att den rättare uppfattar, hvad folket i detta hänseende tål. Jag är icke någon vän af högt uppdrifna konsumtionsafgifter, men skulle jag rådfråga min egen fördel, så kan jag lätt räkna ut, att den nu föreslagna beskattningen för mig medför åtminstone tio gånger så stor utgift, som en till samma statsinkomst ledande höjning i tullen på kaffe och socker. Utskottet har icke för sig dolt, att den beskattningsform, som här är i fråga, ingalunda hvilat på giltig theoretisk grund; men på samma gång Utskottet yttrar detta i sitt betänkande, säger Utskottet vidare, och jag tror att Utskottet deri har rätt, att om man undersöker "verkan af denna beskattningsform, sådan den till någon ringa del hos oss, men i vidsträcktare mån i andra länder är tilläpplad, skall man finna, att densamma jemförelsevis obetydligt drabbar de obemedlade samhällsklasserna, och sålunda derutinnan väsendtligen skiljer sig från konsumtionsskatterna, men deremot företrädesvis just träffar de medlemmar af samhället, hvilka måhända mera än några andra undgå ett rättmätigt utgörande af direkta inkomstbevillingen, och äfven derföre kunna skäligen vidkännas största tyngden af denna särskilda afgift." Ligger det en sanning i detta Bevillnings-Utskottets yttrande, och jag för min del tror, att det så gör, så kastar man icke alldeles obetingadt bort en beskattningsmethod, hvarigenom man kan åstadkomma någon utjemning i de mycket olika skattebördorna.

En ärad talare, som gerna rör sig på Englands fält och som aldrig tröttnat åtminstone *mig* med sina citater, har nu anført ett yttrande af en författare, som skulle hafva sagt, att den beskattningsform, som nu är i fråga, endast bibehålles i sådana länder, dit den europeiska civilisationen ännu icke hunnit. Det synes mig vara en hård beskyllning mot England, mot Frankrike, mot Danmark med flera stater, som hafva betydliga stämpelskatter, då jag verkligen tror, att den europeiska civilisationen är väl hemmastadd i dessa länder. Att den åberopade författarens åsigter, hvad särskildt England angår, icke lyckats tillvinna sig praktiskt erkännande, ber jag få ådagalägga genom att nämna, att under de sednaste tiderna, då de nya skattetheorierna i England vunnit den yppersta tillämpning, har stämpelskatten från 1855, då den utgjorde 7,100,000 pd st., stigit till 9,248,000 pd st. för 1870, under det att konsumtionsafgiften genom tull något sjunkit. Ser man vidare på de statistiska uppgifterna och redogörelserna för dessa Englands olika skattetitlar, så finner man å ena sidan fortgående åtgärder att nedsätta tullafgifterna å de artiklar, som utgöra föremål för den stora massans förbrukning, men å den andra alls ingen obenägenhet att öka flera på rörelsen hvilande stämpelafgifter, hvarigenom också stämpelskatten i sin helhet kommit att så betydligt stiga. Man har således i detta, på höjdpunkten af europeisk civilisation stående land ingalunda varit rädd för att alltjemt öka stämpelskatten, under det man sökt minska tullbevillingen. Om också idealet af beskattning skulle

kunna uppnås, så tror jag likväl icke, att de grunder, som den ärade talaren framhållit, skulle göra tillfyllest för att bereda den inkomst, som nu erfordras för vårt land och fylla ett behof, som blir allt större och större i den närmaste framtiden, då vi måste gifva vårt försvarsväsende en styrka, som kan betrygga vår sjelfständighet. Den högtärade ordföranden i Bevillnings-Utskottet har redan till en del angifvit, hvarföre Bevillnings-Utskottet ansett sig manadt att utfinna nya former för beskattningen, för att kunna åvägbringa ökade statsinkomster. Jag har deruti inom Utskottet varit med honom ense, men deremot vågar jag icke nu vara ense med honom derom, att Riksdagens beslut, sådana de hittills blifvit fattade, betrygga oss mot behofvet af ökade statsinkomster. Vi hafva i dag beslutat en utgift af mera än 1½ million, som icke ingick i Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof, och vi kunna komma att besluta flera sådana utgifter.

Det har slutligen anförts svåra juridiska betänkligheter mot det af Utskottet vidare föreslagna stadgande, att fullgörandet af stämpelskyldigheten skulle vara vilkor för ett dokument's lagliga giltighet. Detta skulle nemligen vara stridande, biand annat, mot 1734 års lag. Utskottets ordförande behagade likväl meddela en historik öfver lagstiftningen angående stämpelskatten i vårt land, och deraf framgick, att ett stadgande, likartadt med det nu anmärkta, i fordna tider funnits i Sverige och kvarstått ända till 1748; hvilket väl torde få anses ådagalägga att stadgandet icke ansetts vara oförenligt med 1734 års lag.

Vidare har man anmärkt, att en bevillningslagstiftning icke borde kunna upphäfva allmänna lagens föreskrifter. Jag tror icke att man hittills varit så ömtålig i detta hänseende. Det finnes i vår lag den grundsats uttalad, att "hvar eger sin sak böta och ej annans rätt förverka." Jag tror, att denna sats med rätta går igenom hela vår civil- och kriminallag, men den har dock icke utgjort något hinder för Riksdagen att besluta en författning, som säger, att en bränvinsbrännare under vissa fall kan förverka redskap, som bevisligen tillhör annan person. Bevillnings-Utskottet har också i dessa dagar beslutat ett förslag, som snart kommer att af Kammaren behandlas, hvarigenom bränvinsbränningsredskap, tillhörande annan person, skall utgöra säkerhet för den skatt bränvinsbrännaren skall erlägga till kronan. Jag kan icke förstå, att vi i den ena bevillningslagstiftningen skulle hafva mera rättighet att trampa vår civillag under fötterna än i den andra, och jag vågar påstå, att det här icke är fråga om att trampa civillagen under fötterna; ty fordrar en i behörig ordning tillkommen beskattningslag att hvarje handling, som här är i fråga, skall stämplas, vid äfventyr att anses ogiltig, och vill icke i sådant fall emottagaren af dylik handling tillse att lagens föreskrift blifvit iakttagen, så har han gjort sig medbrottlig med utgifvaren af handlingen och får bära de lagliga följderna af en sådan medbrottslighet. Jag kan således icke finna att förslaget är oförenligt hvarken med vår gällande lagstiftnings grundsatsar eller med Riksdagens lagstiftningsrätt i bevillningsärenden och icke heller att rättstillståndet i vårt land skulle

genom tillämpning af denna lagstiftningsrätt äfventyras; likasom jag alls icke betviflar, att en sådan lagstiftning, länge i England och i andra länder tillämpad, jemväl skall blifva både förstådd och rätt tillämpad af våra förträffliga jurister.

Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag i förevarande punkt.

Herr Wærn: Jag skall icke uppehålla Kammaren med att fördjupa mig i några detaljer af det beskattningssätt, som af Bevillnings-Utskottet nu blifvit föreslaget, då åtskillige talare redan vidlyftigt derom ordat; men jag har begärt ordet för att protestera mot ett motiv, som af Utskottet anförts och som blifvit citeradt af den siste ärade talaren, att nemligen stämpelskatten "jemförelsevis obetydligt drabbar de obemedlade samhällsklasserna och sålunda derutinnan väsendtligen skiljer sig från konsumtionsskatterna, men deremot träffar just de medlemmar af samhället, hvilka måhända mera än några andra undgå ett rättmätigt utgörande af direkta inkomstbevillningen och äfven derföre kunna skäligen vidkännas största tyngden af denna särskilda afgift". Den siste talaren frågade, om icke detta resonnement innebure en sanning. För min del tror jag det icke. Jag tror icke, att svenska folkets själfbeskattningsrätt utöfvas på ett sådant sätt, att dessa ord kunna erkännas vara en allmän sanning; jag anser det deremot vara ytterst vådligt att uttala en sådan beskyllning, och högst sårande att vilja kasta skugga på ärligheten hos en hel klass af de svenska medborgare, som skola beskattas; ja, det synes mig rent af förderfligt, att antaga den skatt, som här föreslagits, på ett sådant motiv, som det att en viss samhällsklass skall bära tyngsta bördan af en skatt derföre, att den på ett oärligt sätt undgår att träffas af en annan skatt. Denna skatt skulle påläggas för att utjemna ett missförhållande, som man anser hafva uppkommit i fråga om en annan skatt i följd af oriktiga uppgifter från de skattdragande, men den skulle lika hårdt drabba den, som fullkomligt samvetsgrannt lemnade uppgift om sin inkomst. Hvad skall man väl vid sådant förhållande svara den, som säger: "Jag måste uppgifva mina inkomster oriktigt, ty jag beskattas i alla händelser såsom görande det". Det är farligt att uppväcka sådana tankar. Skall man, derföre att man anser skatten vara för ringa för vissa personer, som handla oärligt, straffa dem, som äro ärliga? Är detta ett sätt att åstadkomma rättvisa? Motivet innebär ett erkännande, att de, som äro ärliga, blifva *öfverbeskattade* och att enda sättet att undvika att blifva *öfverbeskattad*, är att lemna oriktiga uppgifter, eller på annat sätt missleda dem, som verkställa taxeringen, men ett sådant tillvägagående måste ovilkorligen hafva en demoraliserande verkan. Det är så mycket mera oriktigt att anförä ett sådant motiv, som det är fullkomligt obehöfligt. Skälet, hvarför indirekta skatter, sådana som denna, påbudas, är väl det, att den, som betalar skatten, erhåller något vederlag derför, deruti att staten håller rättvisan vid makt eller skyddar aftalets helgd. Huruvida indirekta skatter af denna natur för öfrigt i sina detaljer äro rättvisa och lämpliga, är en sak, som jag vill lemna derhän.

Då jag har ordet, kan jag icke undgå att något fästa mig dervid, att flere af Kammarens Herrar ledamöter hafva yttrat, att det varit ett ofvisligt kraf för Bevillnings-Utskottet att föreslå nya skatter, emedan så många röster inom Riksdagen höjt sig emot Kongl. Maj:ts förslag att upptaga lån. Jag kan icke höra detta, utan att protestera emot sanningsenligheten, eller åtminstone mot fullständigheten af dessa yttranden, enär Kongl. Maj:t föreslagit, att bevillningen efter 2:dra och 3:dje art. bevillningsstadgan under 12 års tid skall fördubblas för att bereda nödiga tillgångar för försvarsväsendet, samt att, för att sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att genast disponera öfver nödiga medel, ett temporärt lån skall upptagas, hvilket genom denna bevillning fullständigt betäcket. Hvarje yttrande om, att Kongl. Maj:t endast föreslagit att behöfven skola fyllas genom lån är således minst sagdt ofullständigt. På samma gång jag för ögonblicket fullkomligt lemnar åt sitt värde de beräkningar, som blifvit gjorda, i afsigt att visa obehöfligheten af skatteförhöjning för att få statsregleringen vid denna riksdag att gå ihop, vågar jag förklara, att en förhöjning af allmänna bevillningen för framtiden af behöfvet kräfves, och hoppas jag dertfore, att en sådan förhöjning också skall beviljas.

En talare har gjort åtskilliga inkast mot att höja allmänna bevillningen och har dervid hufvudsakligen anført, att den i allmänhet drabbar orättvist, enär endast embetsmännens inkomster rätt uppskattas. Då jag föreslagit en förhöjning af allmänna bevillningen, må det tillåtas mig att uttala den åsigt, att den orättvisa, som kan uppstå vid tillämpningen af bevillningsstadgan, är beroende af, att en och annan detaljföreskrift i densamma kan vara mindre lämplig, men att deremot förordningen i allmänhet i fråga om sjelfva beskattningen är ganska god. Detta är åtminstone den erfarenhet jag vunnit vid handläggningen af en mängd besvärsmål i beskattningsfrågor. Hvad det åter beträffar, att fastighetsegare få skatta för fastigheter, på hvilka de hafva skuld, så beror detta på ett antagande af medeltalet utaf fall. Som man funnit det möta alltför stora svårigheter att på annat sätt beskatta fastigheter har man antagit, hvad jag vill kalla, en konvention, att en fastighet af ett visst värde ger en viss inkomst. Denna konvention är möjlig och vinner sin heigd derigenom, att man vid inköp af en egendom vet, att en viss procent af taxeringsvärdet skall utgå såsom bevillning och detta oberoende af, om egaren har skuld på egendomen eller icke. En sådan beräkning ingår derför alltid vid prisets bestämmande. En jordbrukare bör dessutom kunna något så när beräkna, hvilket förslag han för inköp och skötsel af en egendom behöfver och huru stor skuldsättning han således måste göra, hvilket deremot i de flesta andra industrigrenar är nära nog omöjligt att bestämma. Den skala, i hvilken ett jordbruk bedrivs, är nemligen i allmänhet begränsad af storleken utaf den egendom, på hvilken det idkas, hvaremot de omständigheter, som bestämma i hvilken skala en annan industri bör drivas, för att blifva lönande, ej på förhand låter sig så lätt beräknas.

Jag skall icke längre uppehålla Kammaren, men jag anhåller endast, att, hvad beskattning man än må komma att bestämma, man

aldrig måtte utgå från den förutsättning, att en större eller mindre del af svenska folket är oärlig, och att således en särskild beskattning erfordras för att utjemna de orättvisor, som eljest uppstå.

Herr Wallenberg: Detta betänkande hvimlar af oegentligheter. Den fördel, som utgifvaren af en förbindelse kan draga af att under en eller annan form upplåna penningekapital, beror icke ensamt af den upplånade summans storlek, utan jemväl af tvänne andra betingelser, nemligen *lånetiden* och *räntefoten*. Detta är obestridligt, men Utskottet har uteslutande fäst sig vid summans storlek och att således lånebeloppet skulle beskattas genom stämpel, utan allt afseende på de öfriga villkoren, som blifvit mellan långifvare och låntagare aftalade. Efter Utskottets förslag skulle en deposition a 1,000 R:dr, insatta i en bank på 30 dagars tid mot 3 procent ränta, betala *lika* hög skatt som ett depositionsbevis a 1,000 R:dr på 6 månaders uppsägning och 5 procents ränta, hvilket icke presenterades till infriande under loppet af 10 år, hvilket en hvar torde finna orimligt. Ett annat exempel: Utskottet har sjelf behagat upplysa, att i England är stämpeln på vexlar, betalbara vid uppvisandet, 1 penny eller 7½ öre. Icke desto mindre har Utskottet ansett sig oförhindradt att för Sverige föreslå 10 öre, eller en stämpeltaxa som skulle blifva 33½ procent *högre* än den i England gällande. Detta med mycket mera visar huru föga genomtänkt det framkastade förslaget är. Om Englands penningrörelse förliknas vid ett af de väldiga ångfartyg, som med ett tusen hästars kraft deltaga i den transatlantiska trafiken, så kan Sveriges penningrörelse jemföras med en anspråkslös ångslup, som med 4 hästars kraft besörjer trafiken mellan Riddarhusgränden och Röda Bodarne. De äro visserligen begge farkoster, men de tåla påtagligen helt olika belastningar. Man synes antaga, att derföre att England har en dylik stämpeltaxa, så skulle det vara lämpligt att införa en sådan beskattning i Sverige, men man har ej förmått inse den ofantliga skilnaden i kapitalstyrka, som gör det möjligt för England att med lätthet bära en beskattning, som skulle förhindra de vackra framsteg, som penningrörelsen under sednare åren gjort i Sverige. Penningrörelsen hos oss kan liknas vid en sinnrikt uttänkt men svag maskin, som arbetar långsamt men väl. Denna maskins ändamål är att göra det lilla penningekapital, öfver hvilket man i Sverige förfogar, så tillräckligt som möjligt. I denna maskin, som ligger för öppen dag och under den mest offentliga kontroll, vill man nu, genom en stämpeltaxa, kasta en näfve sand. Hvad skulle följden blifva annat än den, att man förhindrade uppkomsten af den inkomst, som man rätteligen kan och bör beskatta? Hvilka äro föremålen för beskattning? Jo, den personela skatten, beskattning af kapital, vare sig att detta förekommer i form af egendom eller papper som gifva afkastning; beskattning af arbetsförtjenst, vare sig att denna uppkommer genom industriell verksamhet eller under form af löneförmåner; beskattning af konsumtionen; och slutligen, när alla andra ntvägar äro försökta, plägar man verkligen tillgripa beskattning på rörelse. Men att beskatta en rörelse, som ligger i sin linda, det vore att förqväfva densamma, och att nu beskatta penningrörel-

sen i Sverige skulle leda derhän, att den helt och hållet förändrades till sin beskaffenhet. I stället för säkra institutioner, som under betryggande kontroller nu besörja upp- och utlåning af penningar, skulle uppkomma en mängd små anonyma penningemäklare, som rörde sig på ett område, der någon kontroll ej kunde utföras. De offentliga institutionerna beskattas på öret af deras årliga inkomst, men ej så med den penningrörelse man nu synes angelägen framtvinga. Vi hafva sett, huru de små besparingarne uppsamlats genom våra bankinrättningar, som derigenom kunnat erbjuda små och stora industriella företag betydliga förlag af rörelsekapital, till ganska stort afbräck för utländske förläggare. Vi hafva sett, huruledes man genom upp- och afskrifningsrörelsen begynt ekonomisera med penningekapital och huruledes man genom postremissvexlörörelsen kunnat kostnadsfritt sända från ena ändan af landet till den andra huru stora belopp som helst. Alla dessa lättnader för allmänna rörelsen vill man nu hämma. I Norge, som ej heller är öfverdrifvet kapitalstarkt, har man icke vågat införa någon stämpeltaxa på den inrikes penningrörelsen. Under förnyande af den förklaring, att jag icke skall motsätta mig förhöjd beskattning å verklig inkomst, ber jag, att man icke måtte vidtaga åtgärder, som ofelbart skulle komma att hindra kapitalbildningens jemna fortgång. Att denna är väl behöflig kunna vi finna deraf, att ännu allt för många millioner i svenska obligationer egas af utländske män. Vi böra *arbeta* och *spara* för att kunna befria oss från den skatt till utländingen som uppkommit genom den utländska skuldsättningen. — Som jag nämnt. beskattning på rörelse är något, som man bör undvika och åtminstone icke tillgripa, förr än det är alldeles oundgängligt, och *då* lärer nog, derom är jag öfvertygad, en Kongl. proposition i sådan syftning icke låta vänta på sig. *Då* kan frågan också vinna en bättre utredning och *då* kan den möjligen förtjena att mera allvarligt tagas i öfvervägande. Jag kunde väl ytterligare vilja tillägga något, men händelsen är, att jag denna morgon tittade i almanachan och fann att vi i dag hafva den 5 Maj och icke den 5 Mars, hvarföre jag inskränker mig till det anförda och instämmer med Herr von Gegerfelt.

Friherre Raab, Adam: Jag kan sannerligen icke finna att den omständighet att vi nu nalkas Riksdagens slut — ty det var väl derpå den siste talaren med sin slutmening syftade — skulle berättiga oss att med mindre noggrannhet, än förut, afgöra förekommande frågor. Heldre må vi då låta några blifva oafgjorda, än förhastna oss med dem som vi hafva för händer. Lika litet kan jag med nämnde talare lugnt afvakta en Kongl. proposition i frågan. Han sade nemligen, att om nödvändigheten vore för dörren, så skulle nog en Kongl. proposition icke låtit vänta på sig. Jag kan det desto mindre, som både den föregående och den nuvarande Finansministern uppträdt emot, då Representationen varit för att påtaga sig en skatt. Så har skett under en föregående riksdag, då fråga var om att lägga skatt på tobak, och nu hör jag samma motstånd af den nuvarande Finansministern i afseende å stämpladt papper. Det är ju alldeles motsatsen emot hvad som sker i England, der man klandrar ministären

derför att den yrkar en tillökning i skatt. Det tillhör icke mig att bemöta hvad som blifvit sagdt i afseende å ett af motiven i Utskottets betänkande, nemligen der det heter att denna skatt skall hufvudsakligen träffa medlemmar af de mera bemedlade klasserna. Jag tror att Utskottet har rätt i denna sin föreställning. Svårare är att tillämpa Bevillningsförordningen rättvist. Man försöker visst så godt man kan i en bevillningskomité att bestämma den inkomst, som hvar och en rätteligen har, men det är ofta svårt, och oftast omöjligt att träffa det rätta. För min del får jag säga att, ehuru jag icke har stora affärer, jag dock tror att den föreslagna stämpelafgiften skulle drabba mig ganska mycket, emedan jag alltid ställer mina affärer så, att jag icke bär massa på mig, utan gifver anvisningar då utbetalningar ifrågakomma; men jag vill derföre icke neka, att en sådan utgift är rättvis, ty jag tror, att, ehuru mina tillgångar visserligen icke äro stora, de dock äro större än den stora allmänhetens, som, derest inga andra inkomstkällor uppsökas, skulle erlægga en högre bevillning. Finansministern bestred att min uppgift var riktig, när jag sade att Kongl. Maj:t yrkat att en upplåning skall ske till fyllandet af bristen. Jag tror ej att den omständighet, att man på samma gång föreslår en skatt att amortera ett lån, i någon mån förändrar det faktum att man gör lånet. Lånet drabbar under tolf år med högre skatt icke endast oss utan äfven efterkommande, men i allt fall är det mot en förhöjd bevillning, som jag söker lägga hinder, om jag kan. Jag anser att den icke kan blifva rättvis och ej heller blefve det, äfven om hvar och en ärligen uppgäfve hvad han har i inkomst, emedan jag påstår, att ett stort antal personer icke veta hvad de hafva i inkomst förrän året efter bokslutet och emedan många affärer äro beroende på utredning, så att det är omöjligt att veta huru stor behållningen verkligen är. Jag har blifvit beskylld för inkonsequens då jag sagt att bevillningen drabbar orättvist och att den indirekta beskattningen drabbar mera rättvist, och får jag i det hänseendet förklara, att jag anser all skatt, som det beror på min fria vilja att undvika, är rättvisare än den, som arbiträrt pålægges mot min vilja.

Friherre af Ugglas: Då chefen för Finans-departementet sagt, att jag nämnt att Kongl. Maj:t endast ifrågasatt upplåning af medel till försvarets ordnande, så anser jag mig skyldig tillkännagifva, att det aldrig varit min mening att icke omnämna att Kongl. Maj:t verkligen ifrågasatt en ökad bevillning; men Kongl. Maj:t har satt i fråga att upplåna sex millioner under 1871 och 1872, och då nu icke genom ökad bevillning skulle erhållas mer än två millioner, så skulle ju återstoden af de sex millionerna erhållas genom lån. Det har icke varit min mening att icke erkänna att Kongl. Maj:t föreslagit en ökad bevillning, hvilken jag äfven är öfvertygad måste beviljas, om ock icke till så stort belopp som Kongl. Maj:t ifrågasatt. Emot Friherre Raabs anmärkning om de sju millioner, som Kongl. Maj:t ifrågasatt skulle upplånas, får jag erinra, att detta lån skulle ske dels för jernvägarne och dels för återbetalande af 1867 års lån, samt icke har det ringaste att skaffa med lånet för försvaret. För min del är

jag icke så sträng att jag vill fördöma hela denna beskattningsmethod, ty jag tror att, om den tillämpas på rättvist sätt, kan man deraf få stor inkomst, utan att den skall blifva så särdeles tryckande, men jag fäster mig dervid, att då det icke för tillfället är behöfligt, så bör man icke heller nu anlita denna utväg.

Herr von Koch:

Herr Bennich: Jag vill endast nämna ett par ord med anledning af ett yttrande af en talare från Stockholmsbanken. Han fäste nemligen uppmärksamheten på, att det af Utskottet framlagda förslag vore orättvist derutinnan, att man icke tagit hänsyn till tid och ränta. Jag erkänner att han har rätt så till vida, att, om man skulle söka den högsta rättvisa i beskattningen, man då jemväl borde taga dessa två faktorer i beräkning; men vid all beskattning, i synnerhet sådan, vid hvilken den enskilde måste sjelf tillämpa författningens föreskrifter, är det högst nödvändigt att enkelhet förefinnes, så att icke den enskilde blottställes för misstag och förlorar sin rätt. Den största enkelhet ligger i att afgiften bestämmes helt och hållet beroende endast af summan, hvarå den stämpelpflichtiga handlingen lyder. Vill man kasta bort enkelheten och endast söka uppnå den högsta möjliga rättvisa, så skall jag instämma med den värde talareren deri, att man jemväl måste taga hänsyn till tid och ränta. I de länder, hvarest ifrågavarande stämpelskatt utgår, finnes dock, så vidt jag känner, icke någon sådan distinktion, utan är det summan, och endast summan, som bestämmer afgiftsbeloppet; hvilket jemväl är iakttaget i vår nu gällande stämpelförfattning. Om man till exempel intecknar ett skuldebref, som löper med fyra procent ränta och är förfallet till betalning om tio år, så är stämpeln lika stor å detta som å ett annat skuldebref på samma summa, hvari sex procent ränta är förskrifven och hvilket förfaller till betalning inom sex månader. Jag har endast velat nämna detta på det att Kammaren icke måtte föreställa sig att Utskottet förbisett de nu anmärkta förhållandena.

Friherre Raab, Carl: Då jag vid flera föregående riksdagar väckt motioner derom, att vi skulle beträda den indirekta beskattningens väg, så skulle det vara orätt att tiga stilla, då Utskottet här beträddt en sådan bana, och jag hör till dem, som därför äro Utskottet tacksamme. Det är alldeles naturligt att en beskattning icke kan rättfärdigas, om icke å andra sidan ett behof finnes för beskattningen. Finnes behof, då måste man se till huru det skall kunna fyllas, och att detta står för dörren är för mig tydligt, så väl af Kongl. Maj:ts proposition, som af de fordringar på anslag som försvarsväsendet kräver. I fråga om beskattningsmethoderna, så är det bekant, att de indelas i direkt och indirekt beskattning. I en direkta träffar produktionen och höjer produktionspriset till skada för industrien och dess konkurrens, likasom det stegrade priset menligt inverkar på arbetsfolkets förmåga att tillegna sig de varor dem göres behof och utestänger deras förhoppningar på en förbättrad lefnadsställning. Därföre måste den direkta beskattningen begränsas. Talar man om en

konsumtionsskatt, så går det ej an att lägga den på sådana förnödenheter, som i allmänhet utgå till arbetsfolkets behof. Gör man det, så åstadkommer man dermed samma olägenheter som med den direkta beskattningen. Man har således ingen annan utväg i fråga om indirekt beskattning än att beskatta lyxartiklar, och det är just deraf staten i ett frihandelssystem får sin största inkomst. Jag kan icke hålla Utskottet räkning för att det, då det haft att välja emellan att lägga skatt på tobak eller på vaxlar och papper, valt den sämsta af dessa utvägar eller att lägga den på affärspapper, hvilket kommer att trycka sjelfva produktionen, och jag kan icke i någon mån veta hvarföre Utskottet hesiterat att beskatta tobak, hvilket skulle inbringa många millioner och blifva en skatt på den njutningslystne. När man tager detta i betraktande, så får jag säga att jag helst skulle vilja återremittera betänkandet, för att få den här föreslagna beskattningen upphäfd och skatt i stället lagd på tobak, hvilket icke skulle skada vår rörelse, men i anseende till det försök, som nu blifvit gjordt, att taga steget i den riktning betänkandet syftar, skulle jag anse för aldri bäst att man inginge till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, deri begärdes att Kongl. Maj:t ville låta uppgöra en lag för stämpeladt papper, som stode någorlunda i öfverensstämmelse med vårt nuvarande behof.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande förslag och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till förslaget, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; Och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Friherre Raab, Adam, begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 18:de punkten i Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 6 jemte dertill hörande del af förordningsförslaget röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande delar af Betänkandet."

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 15;
Nej — 75.

19:de punkten.

Herr von Gegerfelt: I följd af den utgång voteringen angående förra punkten erhållit, får jag inskränka mig till att yrka af-

slag å denna punkt, till följd hvaraf de hittills gällande stadgandena komma att kvarstå.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till Utskottets förslag, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

1:sta punkten jemte motsvarande del af författningsförslaget.

Herr Bennich: Med afseende å det beslut. Kammaren nyss fattat, tror jag att äfven denna punkt bör afslås. derå jag vördsamt får anhålla om proposition.

Utskottets förslag afslogs.

2:dra punkten.

Bifölls.

3:dje punkten, med dertill hörande del af författningsförslaget.

Herr von Gegerfelt: Att man gör orätt, när man kan förtjena derpå, kan möjligen förklaras, likaså att man vill lägga en skatt på oriktig grund, då någon afsevärd inkomst derigenom kan beredas staten. Ett sådant ändamål kan emellertid icke vinnas genom den här föreslagna förhöjningen, än mindre kan densamma försvaras genom afgiftens rättshenlighet. Att belöna förtjensten medelst utfordrande af penningar synes mig så principvidrigt, att de nuvarande afgifterna snarare borde borttagas än förhöjas.

Vill man utgå från den synpunkt som Bevillnings-Utskottet synes hafva gjort, att ordensväsendet bör motverkas, så är det bättre att gå rakt på saken, såsom i Andra Kammaren vid en föregående riksdag blifvit försökt, men icke bör man gå på sidan och ålägga en oriktig beskattning. Jag har ingenting vidare att tillägga, utan inskränker mig till att yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr von Geijer: Orsaken hvarföre Bevillnings-Utskottet föreslår en förhöjning i stämpelafgiften för ordensbref är ingen annan än den, att, då fråga var att genom stämpelafgiften bereda en större inkomst för statsverket man också här och hvar såg efter om en förhöjning i hittills gällande afgift lämpligen kunde ega rum. Den siste ärade talaren misstager sig således, då han förmodar att Utskottet föreslagit förhöjning af stämpelpappersafgift för ordensbref i afsigt att motverka ordensväsendet i allmänhet.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes först proposition på bifall till Utskottets förslag, hvarvid svarades många nej, jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej, och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

4:de punkten, med motsvarande del af författningsförslaget.

Herr von Gegerfelt: På nyss anförda skäl får jag äfven yrka afslag på denna punkt.

Utskottets förslag afslogs.

5:te punkten, med dertill hörande del af författningsförslaget:

Bifölls.

6:te punkten, med motsvarande del af författningsförslaget.

Friherre af Ugglas. Då Kammaren nyss afslagit förhöjning i stämpel för en annan art af doktorsbref, så hemställer jag att äfven denna art måtte blifva befriad från förhöjningen och yrkar således afslag.

Förslaget afslogs.

7:de punkten, med dertill hörande del af författningsförslaget.

Herr von Gegerfelt: På nyss anförda skäl yrkar jag afslag äfven på denna punkt.

Förslaget afslogs.

8:de punkten.

Herr von Gegerfelt: Vid sista riksdagen återopades svårigheten eller omgången af den ifrågakämda utredningen, såsom skäl emot densamma; och härtill vill jag ytterligare lägga det att en sådan utredning är alldeles obehöflig. Om vi icke med afseende å vederbörande sterbhusdelegares rätt och bästa tveka att höja stämpelafgiften å bouppteckningar, så behöfva vi sannerligen icke tveka af fruktan att behållningen af en sådan åtgärd skall öfverstiga hvad som för statsbehofven erfordras. Vill man pålägga skatt på bouppteckningar, så kan sådant ske utan en dylik utredning, som den Utskottet begärt. Jag yrkar afslag.

Herr Bennich: Jag har svårt att fatta, hvarföre man önskar motverka en utredning i en sak sådan som denna. Vid förra riksdagen afslog Kammaren enahanda förslag, endast på den grund att den åsyftade utredningen förmenades vara förenad med synnerliga svårigheter; men då Utskottet nu visat att det skulle vara ganska lätt att åstadkomma en sådan utredning, så hemställer jag, om det kan vara skäl att motsätta sig att en sådan kommer att ske. Verkingarne deraf kunna bero på de åsikter, som i det ena eller andra hänseendet göra sig gällande vid blifvande riksdagar, men hvad som alltid måste vara ett fel, är att undanhålla olika åsikter tillfället

att med faktiska förhållanden kunna styrka huru ifrågasatta förändringar slå ut. För min del kan jag icke finna någon rimlig grund för yrkandet af afslag på denna oskyldiga hemställan, utan yrkar jag bifall till punkten.

Friherre af Ugglas: Det skulle verkligen vara af stort intresse att få en sådan utredning som den, hvarom Utskottet här hemställt. Hvarje gång en förändring i stämpelpappersafgiften blifvit föreslagen har man sväfvat i okunnighet om hvad inverkan en sådan förändring skulle hafva, och det skulle vara af intresse, att en gång för alla se huru det skulle slå sig ut. Väl är det möjligt att en utredning är förenad med svårigheter, men jag tror likväl icke att de blifva så särdeles stora. Jag förenar mig med Herr Bennich.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

9:de punkten, med motsvarande del af författningsförslaget.

Herr Bennich: Då den tanke, som genomgått förslaget i öfrigt, blifvit förkastad och Kammaren beslutat vidblifva nu gällande stadganden, så får jag hemställa, att Kammaren måtte afslå äfven denna punkt.

Utskottets förslag afslogs.

10:de punkten.

Bifölls.

11:te punkten.

Friherre Raab, Adam: I den fart, hvori Kammaren kommit att afslå hvarje förslag till förändring i stämpelpappersafgiften, vill jag visserligen icke göra mig någon förhoppning om att Kammaren skall ändra Utskottets beslut i denna punkt; men jag är dock skyldig fästa uppmärksamheten på att allmänna krediten kan särdeles komma att lida på de föreskrifter, som nu äro gällande. Af dessa är nu en följd att af köpeskillingen för en exekutivt försald egendom skola utgå alla de lagfartsavgifter, som föregående köpare försummat att betala, och det kan komma att inträffa, att den som tror sig ega en ganska god in-teckning kan förlora betydligt, om ej hela sin fordran. Jag vill icke nu anföra något vidare i denna fråga, men har icke kunnat undgå att fästa uppmärksamheten på vådan för allmänna krediten af nu gällande stadganden.

Grefve Mörner: Jag begärde ordet endast för att förklara att jag instämmer med Friherre Raab och beklagar att icke någon förändring blifvit af Utskottet föreslagen i de nu gällande stadgandena i detta hänseende, som kunna föranleda verkliga rättskränkningar och vålla inteckningshafvare betydliga förluster.

Herr von Geijer: Jag instämmer fullkomligt med Friherre Raab. Inom Utskottet har jag ensam förfäktat den åsigt, som han i sin motion uttalat, och jag tror att en förändring skulle vara ganska lämplig, enär jag anser det innebära en orättvisa att inteckningshafvare skall drabbas af förlust derföre, att köpare af den intecknade fastigheten uraktlätit att lagfara.

Herr Bennich: Då Bevillnings-Utskottets likartade yttrande vid sista riksdagen blef af Kammaren godkändt, efter en diskussion, derunder jag hade tillfälle att närmare utveckla de skäl, hvarföre jag anser att staten icke bör förändra en lagstiftning, som betryggar dess rätt, för att i ett eller annat fall, der något bedrägeri egt rum, skydda den enskilde, så hemställer jag, att Kammaren äfven för denna gång måtte afslå Friherre Raabs motion och bitalla Utskottets hemställan.

Herr von Koch: Så vidt jag fattat, har ingen begärt bifall till Friherre Raabs motion, icke ens Friherre Raab sjelf, och jag ämnar icke heller yrka bifall dertill; och då Riksdagen nu är så långt framskriden, att en återremiss icke gerna kan ifrågakomma, inskränker jag mig att yttra, att, om jag iefver till ett annat år, det skall blifva mig ett nöje att instämma uti ett dylikt förslag, som Friherre Raabs.

Friherre Raab, Adam: De skäl för afslag till min motion, som vid sistlidne riksdag anfördes af den aktade vice ordföranden i Bevillnings-Utskottet, gingo egentligen derpå ut, att riksdagen var så nära sitt slut, att tiden ej medgaf någon vidlyftigare undersökning. Jag har nu med förnöjelse sett att han sedan dess blifvit ledare af en större kredit-inrättning, och jag skulle föreställa mig att han bort komma att tänka på de förluster som för denna inrättning möjligen kunna uppstå till följd af nu gällande stadganden. Jag ber att få taga fram det förhållande, som dagligen eger rum, då man ser att stadsfastigheter försäljas till halva brandförsäkringsvärdet. Nu har tilläfventyrs en sådan egendom gått genom flera händer genom köp, hvilka dock icke blifvit lagfarna. Skola då lagfartsumgålderna utgå af egendomen före inteckningarne, så eger realkrediten i sanning ej mycken betydelse. Jag hoppas att Herr von Koch till nästa riksdag drifver fram frågan, och har jag dessutom fått löfte om hjälp af en lagkarl här på sidan, så att mitt förslag torde hafva bättre utsigt att lyckas då.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

12:te punkten.

Bifölls.

13:de punkten, med dertill hörande del af författningsförslaget.

Herr Bennich: Ehuru jag tror att denna afgift skulle inbringa något till statsverket, anser jag dock detta vara af för ringa betydelse för att föranleda dertill, att man skulle bifalla denna punkt, då Utskottets förslag i öfrigt blifvit afslaget, hvarföre jag yrkar afslag äfven å denna punkt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det är åtskilliga punkter qvar i Betänkandet och för min del kan jag ej finna något skäl att afslå Utskottets framställning i denna punkt, hvadan jag yrkar bifall dertill.

Herr von Koch: Emedan jag anser detta vara en oriktig beskattning, drabbande produktionen, och som icke ännu behöfver tillgripas, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande förslag och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till förslaget, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

14:de punkten, med motsvarande del af författningsförslaget.

Herr Bennich: Jag hemställer, att Kammaren måtte afslå äfven denna punkt, dertill det torde vara så mycket mera skäl, som, då man icke i allmänhet förhöjer stämpelafgiften, man ingalunda bör höja afgifterna för fartyg, hvilka nog ändå träffas af dryga utgifter.

Förslaget afslogs.

15:de, 16:de och 17:de punkterna.

Biföllos.

20:de, 21:sta och 22:dra punkterna, med dertill hörande delar af författningsförslaget.

Afslagos, uppå derom af Herr Bennich framställda yrkanden.

23:dje punkten.

Bifölls.

24:de och 25:te punkterna, med motsvarande delar af författningsförslaget, samt 26:te punkten.

Uppå yrkanden af Herr Bennich, blefvo Utskottets ifrågavarande förslag af Kammarerna afslagna.

27:de punkten, med motsvarande del af författningsförslaget.

Herr Bennich: Med förevarande förslag är icke händelsen såsom med de i föregående moment framlagda förslag, ty detta bör bifallas såsom varande i och för sig ändamålsenligt; men i förslaget har insmugit sig ett tryckfel som bör rättas. Det står nemligen på tjugofemte sidan att böter, som för förbrytelser enligt författningen komma att ådömas, skola beräknas till minst *trettio* procent af det felande stämpelbeloppet, men detta bör vara femtio procent. Det har icke varit Utskottets mening att föreslå någon förändring härutinnan och detta synes jemväl af Utskottets motivering. Jag anhåller om bifall till momentet med den förändring, att ofvanomförmälda tryckfel måtte rättas.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets förslag bifölls, med rättelse af den i punkten förekommande summan 30 till 50.

28:de punkten, med dertill hörande del af författningsförslaget.

Afslogs, uppå derom af Herr Bennich gjordt yrkande.

Justerades 3 protokollsutdrag för denna dag.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 23, om utarbetande af en lag angående upplag af produkter och varor.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna Utåtanden och Memorial, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 73, i anledning af väckt motion angående upphörande af hoveri- eller arbetsskyldigheten till kungsgårdar och militieboställen i Christianstads och Malmöhus län;

N:o 74, angående godtgörelse för upprättandet och utgifvandet från trycket af en förteckning öfver de tryckta riksdagshandlingarne;

N:o 75, med förslag till voteringsproposition i fråga om anslag till en redaktör af Svensk Författningssamling m. m.;

N:o 76, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående bidrag af statsmedel till aflöning af lärare vid folkskolor och småskolor, dels åtskilliga i samma ämne väckta motioner;

Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottet:

N:o 1, angående förhöjd afgift för stämpling af spelkort samt om ersättning af statsmedel till en del barmhertighetsinrättningar, hvilka af samma afgift åtnjuta andelar m. m.;

Särskilda Utskottet:

N:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående landtförsvarets ordnande samt i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar i samma ämne väckta motioner;

N:o 4, angående reglering af en del utgifter under Riksstatens Fjerde Hufvudtitel.

Herr vice Talmannen: Jag får hemställa, att de nu första gången bordlagda betänkanden måtte sättas främst på föredragningslistan till nästa plenum.

Denna hemställan bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem

O. Brakel.